

T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

AĞRI BELEDİYESİ

2024 YILI

SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

Ekim 2025

Tel : 90 (312) 295 30 00
Fax : 90 (312) 295 48 00

www.sayistay.gov.tr
sayistay@sayistay.gov.tr

İnönü Bulvarı No: 45
06520 Balgat-Çankaya/ANKARA

İÇİNDEKİLER

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ	1
2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU	8
3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU	9
4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI	9
5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	10
6. DENETİM GÖRÜŞÜ	11
7. DENETİM BULGULARI	11
8. EKLER	76

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Personel Durumu	3
Tablo 2: 2024 yılı Bütçe Giderleri ve Ödenek Tablosu	3
Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu	4
Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu	5
Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık Seyri (2022-2024)	5
Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık Seyri (2022-2024)	6
Tablo 7: Belediyenin Doğrudan Hissedarı Olduğu Şirket	6
Tablo 8: Hatalı Amortismanlar Tablosu	13
Tablo 9: Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Alım ve Yapım İşlerinde Ödenek Sınırı Aşımı .	55
Tablo 10: Tahsilat Oranı Düşük Gelirler	64

KISALTMALAR

AG	: Alçak Gerilim
A.Ş.	: Anonim Şirket
BVAS	: Birleşik Veri Aktarım Sistemi
EN	: Avrupa Normu
İSG	: İş Sağlığı ve Güvenliği
KBS	: Kent Bilgi Sistemi
KDV	: Katma Değer Vergisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
LPG	: Sıvılaştırılmış Petrol Gazı
MAKS	: Mekânsal Adres Kayıt Sistemi
OG	: Orta Gerilim
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SRC	: Sürücü
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

1. Belediyenin İller Bankası Anonim Şirketindeki Ortaklık Payının Gerçek Değeri ile Görülmemesi
2. Maddi Duran Varlıklar Amortisman İşlemlerinde Hatalar Bulunması
3. Yapılandırılmış Vergi ve Sosyal Güvenlik Kurumu Borçlarının İlgili Hesaplarda İzlenmemesi
4. Taşınmazların Değer Tespitinin Yapılmaması
5. Taşınmaz Tahsislerinin Muhasebe Kayıtlarında Takip Edilmemesi

B. Diğer Bulgular

1. İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması
2. Personel Giderlerinin Mevzuatta Belirlenen Sınırın Üzerinde Olması
3. Sosyal Denge Sözleşmesine Konusu Dışında Hükümler Konulması
4. İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması
5. Fazla Sürelerle Çalışma Ücreti Ödenmesi Gerekirken Fazla Çalışma Ücreti Ödenmesi
6. Bina İnşaat Ruhsatlarının Sürelerinin Dolması
7. Hayvan Bakımevi İçin Gerekli Kaynağın Ayrılmaması
8. Belediye İtfaiye Yönetmeliği'ne Göre Bulundurulması Gereken Araçların Belediyede Mevcut Olmaması
9. İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı ile İlgili Mevzuata Aykırı Hususların Bulunması
10. İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Belediye Tarafından Verilmeyen Bazı İşletmelere Çevre Temizlik Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi
11. Kanun Gereğince Kadınlar ve Çocuklar İçin Açılması Zorunlu Konukevlerinin Açılmaması

12. Coğrafi ve Kent Bilgi Sisteminin Kurulmaması
13. İmar Programlarının Hazırlanmaması
14. Belediye Tarafından Yönetilen Toptancı Halinde Eksiklikler Bulunması
15. Belediye Meclisince Kesin Hesabın Geç Onaylanması
16. Güvenlik Şartlarını Taşımayan Asansörlerin Mühürlenmemesi
17. Su Kayıplarının Kontrolünde Eksiklikler Bulunması
18. Kaçak Su Kullanımının Denetiminde Eksiklikler Bulunması
19. Kullanım Süresi Dolan Su Sayaçlarının Yenilenmemesi
20. Belediyenin Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliğinin Bulunmaması
21. Su ve Atıksu Tarife Tespit ve Hesabının Maliyetlere Dayalı Olarak Yapılmaması
22. Yağmur Suyu Hattının Bulunmaması
23. Atıksu Arıtma Tesisinin Bulunmaması
24. Döküm Alanları ile Bertaraf ve Depolama Sahalarının Belirlenmemesi
25. Atık Bırakanlara Ceza Kesilebilmesi İçin Yetki Başvurusunda Bulunulmaması
26. Muhtelif İhtiyaçların Parçalara Bölünerek Doğrudan Teminle Karşılanması
27. Hurda Niteliğindeki Varlıkların Satışının Zamanında Yapılmaması
28. Piyasa Fiyat Araştırmasının Fatura Tarihinden Sonra Düzenlenmesi
29. Belli Süreyi Gerektiren Mal, Hizmet ve Yapım İşleri Kapsamındaki Doğrudan Temin Alımlarında Sözleşme İmzalanmaması
30. Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Mal Alımlarında, Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması
31. İdareye Ait Toplu Taşıma Hizmetinden Belirli Kişilerin Ücretsiz Yararlanması
32. Toplu Ulaşım Hizmetinde Kullanılan Otobüslerden Bazılarının Muayenelerinin Zamanında Yaptırılmaması

33. Toplu Ulaşım Hizmetini Yürüten Şoförlerden Bazılarının Gerekli Yeterlilik Belgelerine Sahip Olmaması
34. Belediye Adına Tescil Edilmiş Taşıtlar ile Belediyenin Envanter Kayıtlarında Yer Alan Taşıtlar Arasında Uyumsuzluk Olması
35. İlk Madde ve Malzeme Hesabına Girişi Yapılan Taşınır Varlıklardan Tüketilmeyen Kısımların Çıkış Yapılarak Giderleştirilmesi
36. Muhasebe Kayıtlarında Geriye Dönük Kayıt Değiştirilmesi
37. İdare Bütçesinden Karşılanan Dağıtım Tesis Giderlerinin Elektrik Dağıtım Şirketinden Talep Edilmemesi
38. Bütçe Gelir Kesin Hesap Cetvelini Oluşturan Gelir Kalemlerinden Bazılarının Tahakkuk Tahsilat Oranının Düşük Seviyede Gerçekleşmesi
39. İlan ve Reklam Vergisi ile İlgili Denetim ve Kontrollerin Yapılmaması
40. Ulusal Bayram Gününde Çalışan İş Yerlerinden Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı Alınmaması
41. Su Tesisleri ve Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Paylarının Tahakkuk ve Tahsilatının Yapılmaması
42. Emlak Vergisinin Hesabında Bazı Binalarda Asansör Farklarının Vergi Değerine İlave Edilmemesi
43. Taksi Durağı Olarak Kullanılan Taşınmazlara İlişkin İhale Yapılmaması ve Geçmişe Yönelik Ecrimisil Alınmaması
44. Vergi Kesintilerinin Gelir İdaresi Başkanlığına Gönderilmemesi
45. Sosyal Güvenlik Kesintilerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna Gönderilmemesi
46. Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması
47. İdare Tarafından Ödenen Katma Değer Vergilerinin İndirim Konusu Yapılmaması

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Belediyeler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 127'nci maddesinde, belediye halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları seçimlerle oluşturulan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanmıştır. Belediyelerin kuruluş, görev ve yetkilerinin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceği Anayasa'da hüküm altına alınmıştır.

Ağrı Belediyesi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan sınıflandırma çerçevesinde, genel yönetim kapsamında yer almakta olup faaliyetlerini 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun verdiği yetki ve sorumluluklar çerçevesinde yürütmektedir.

Kamu İdaresinin temel mevzuatı 5393 sayılı Belediye Kanunu olup bu Kanun'da kurumun görev, yetki, sorumlulukları ile organları, teşkilatı, bütçe ve denetimi gibi temel hususlar düzenlenmektedir. 5393 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinde, belediyelerin mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla; kentsel altyapı, çevre sağlığı, temizlik, katı atık, zabıta, itfaiye, mezarlıklar, park ve yeşil alanlar, konut, kültür ve sanat, öğrenci yurtları, sosyal hizmetler, nikâh ve benzeri hizmetleri yapacağı veya yaptıracığı, bunun yanı sıra devlet okullarının ve mabetlerin tüm ihtiyaçlarını karşılayabileceği, sağlıkla ilgili tesisler açabileceği, sporu teşvik edebileceği ve gıda bankacılığı yapabileceği hüküm altına alınmıştır. 5393 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinde; belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak, yönetmelik çıkarmak, belediye gelirlerini tahsil etmek, temiz su atık su tesisleri kurup işletmek, ulaşım hizmetlerini görmek, ticari hayata katkı sağlamak gibi yetki ve imtiyazlar sayılmıştır.

Merkezi idarenin, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla mahalli idareler üzerinde idari vesayet yetkisine sahip olduğu Anayasa'da hüküm altına alınmıştır. Bu idari vesayet yetkisi denetim ve soruşturma konularında İçişleri Bakanlığı tarafından, yönetsel konularda ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından kullanılmaktadır.

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

5393 sayılı Belediye Kanunu'na uygun olarak Belediye'nin organları Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanı'ndan oluşmaktadır.

Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır. Belediye başkanı, belediye meclisinin başkanıdır. Belediye Meclisi başkan dahil 32 üyeden oluşmaktadır. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi Meclis kararı ile olur.

Belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, mali hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere yedi kişiden oluşur.

Ağrı Belediyesi personeli belediye başkanı tarafından atanır. Personelden müdür ve üstü unvanlı olanlar ilk toplantıda belediye meclisinin bilgisine sunulur.

Belediye teşkilatı; Belediye Başkan Yardımcıları ile Özel Kalem Müdürlüğü, Afet İşleri Müdürlüğü, Destek Hizmetleri Müdürlüğü, Emlak ve İstimlak Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü, Hal Müdürlüğü, Hukuk İşleri Müdürlüğü, İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, İnovasyon ve Teknoloji Müdürlüğü, İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü, İtfaiye Müdürlüğü, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Mali Hizmetler Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü, Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Müdürlüğü, Temizlik İşleri Müdürlüğü, Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü, Veteriner İşleri Müdürlüğü, Yazı İşleri Müdürlüğü, Zabıta Müdürlüğü ve Belediye Başkanına bağlı olarak görev yapan İç Denetçi biriminden oluşmaktadır.

Ağrı Belediyesi'nin teşkilat yapısında toplam 25 adet birim bulunmakta olup, doğrudan Başkana bağlı 2 adet müdürlük ve İç Denetçi birimi belirlenmiştir. Başkana Bağlı müdürlükler; Mali Hizmetler Müdürlüğü ve Özel Kalem Müdürlüğü'dür. Belediyenin 22 adet hizmet birimi, alan ve amaçlarına göre ilgili Başkan Yardımcılıklarına bağlıdır.

Teşkilatlanmada oluşturulan her birim, kendi faaliyet ve görev alanları ile ilgili yönetmeliklerini hazırlayarak, belediye meclisinin onayından geçirerek yürürlüğe koyar ve bu esaslar üzerinden faaliyetlerini sürdürür. İl Belediyesinde çalışan memur 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na; Sözleşmeli Personel 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 49. Maddesine ve ilgili diğer mevzuata göre işçiler ise 1475 ve 4857 sayılı İş Kanunlarına tabi olup tüm

personelin sosyal güvenlik işlemleri 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca gerçekleştirilmektedir.

22.02.2007 tarih ve 26442 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik” hükümlerine göre Ağrı Belediyesi’nde memur norm kadro sayısı 399 olup; bu kadroların 63’ü dolu, 336’sı ise boştur. Bu boş kadrolar karşılığı 5 sözleşmeli personel çalıştırılmaktadır. Ayrıca 2 adet boş iç denetçi kadrosu bulunmaktadır. Norm Kadro Yönetmeliği’ne göre kurumda sürekli işçi norm kadro sayısı 190 olup; 46 sürekli işçi kadrosu doludur. 696 sayılı KHK kapsamında belediye personel şirketinde 574 işçi istihdam edilmektedir.

Tablo 1: Personel Durumu

Personel İstihdam Türü	İhdas Edilmiş Norm Kadro Sayısı	Dolu Kadro Sayısı
Memur	399	63
Sözleşmeli Personel	-	5
Kadrolu İşçi	190	46
Toplam	589	114
696 Sayılı KHK Uyarınca Çalıştırılan Personel	-	574

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 12'nci maddesine göre, genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri içinde mahalli idareler bütçeleri de sayılmış, mahalli idare bütçesi, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesi olarak tanımlanmıştır.

Bütçe işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir.

Bütçe; belediyenin stratejik planına ve performans programına uygun olarak, analitik bütçe sistemine göre belediye başkanı tarafından hazırlanan, mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösteren, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin veren ve belediye meclisince kabul edilen bir karardır. Bu kapsamda Ağrı Belediyesi, faaliyetlerini ilgili mali yılı bütçesi ile verilen ödenekler ile yürütmektedir.

Ağrı Belediyesinin 2024 yılı bütçe ödenekleri, tahmini bütçe gider ve gelirleri ile gerçekleşme rakamları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2: 2024 yılı Bütçe Giderleri ve Ödenek Tablosu

E-Kod	Giderin Türü	Bütçe ile Verilen Ödenek	Ek Ödenek	Eklenen / Düşülen Ödenek	Ödenek Toplamı	Bütçe Gideri Toplamı	İptal Edilen Ödenek	Ertesi Yıla Devreden Ödenek
		(TL)	(TL)	(TL)	(TL)	(TL)	(TL)	(TL)
1	Personel Giderleri	92.035.852,00	75.282.100,00	807.661,00	168.125.613,00	161.653.960,19	6.471.652,81	0,00
2	Sosyal Güvenlik Kurum. Devlet Primi Giderleri	10.092.672,00	25.288.000,00	0,00	35.380.672,00	21.064.180,55	14.316.491,45	0,00
3	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	390.273.500,00	323.343.900,00	84.000.000,00	797.617.400,00	730.230.058,51	63.827.421,49	3.559.920,00
4	Faiz Giderleri	400.000,00	0,00	0,00	400.000,00	0,00	400.000,00	0,00
5	Cari Transferler	1.210.120,00	0,00	0,00	1.210.120,00	0,00	1.210.120,00	0,00
6	Sermaye Giderleri	182.030.000,00	39.866.000,00	-84.000.000,00	137.896.000,00	71.627.073,69	66.268.926,31	0,00
7	Sermaye Transferleri	2.400.000,00	1.220.000,00		3.620.000,00	3.219.862,05	400.137,95	0,00
8	Borç Verme	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	Yedek Ödenek	11.520.000,00	0,00	-807.661,00	10.712.339,00	0,00	10.712.339,00	0,00
Toplam		689.962.144,00	465.000.000,00	0,00	1.154.962.144,00	987.795.134,99	163.607.089,01	3.559.920,00

Ağrı Belediyesinin 2024 mali yılı bütçesi ile 689.962.144,00 TL ödenek öngörülmüş 465.000.000,00 TL ek ödenek yapılmıştır. Yıl içinde 987.795.134,99 TL tutarında bütçe gideri yapılmış, 163.607.089,01 TL tutarında ödenek iptal edilmiştir. Ayrıca Mal ve Hizmet Alımlarındaki 3.559.920,00 TL tutarında ödenek ertesi yıla devredilmiştir.

Tablo 3: 2024 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Bütçe Gelirinin Ekonomik Kodu	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Tahsilat Tutarı (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Tahsilat (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Vergi Gelirleri	41.139.469,00	88.114.327,56	37.261,29	88.077.066,27	214,09
03- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	112.646.366,00	127.170.051,74	34.103,00	127.135.948,74	112,86
04- Alınan Bağış ve Yardımlar	65.917.035,00	7.003.200,00	0,00	7.003.200,00	10,62
05- Diğer Gelirler	527.409.274,00	953.822.839,63	2.150,00	953.820.689,63	180,85
06- Sermaye Gelirleri	2.850.000,00	2.480.374,90	0,00	2.480.374,90	87,03
08-Alacaklardan Tahsilat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
09- Red ve İadeler	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	749.962.144,00	1.178.590.793,83	73.514,29	1.178.517.279,54	157,14

2024 yılında net bütçe geliri % 157,14 seviyesinde gerçekleşmiştir. Vergi gelirlerinde % 214,09, teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinde % 112,86 oranındaki gerçekleşmeden dolayı bütçe gelirlerindeki gerçekleşme tahmin edilenin üstünde kalmıştır. Ayrıca merkezi yönetim bütçe gelirlerinden alınan paylardan oluşan diğer gelirler kalemindeki gerçekleşme ise %180,85 oranı ile öngörülenin üzerindedir.

Tablo 4: 2024 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Bütçe (Başlangıç) Ödenği (TL)	Bütçe Gideri (Gerçekleşen) Tutar (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Personel Giderleri	92.035.852,00	161.653.960,19	175,64
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	10.092.672,00	21.064.180,55	208,71
03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri	390.273.500,00	730.230.058,51	187,11
04- Faiz Gideri	400.000,00	0,00	0,00
05- Cari Transferler	1.210.120,00	0,00	0,00
06- Sermaye Giderleri	182.030.000,00	71.627.073,69	39,35
07- Sermaye Transferleri	2.400.000,00	3.219.862,05	134,16
08- Borç Verme	0,00	0,00	0,00
09- Yedek Ödenekler	11.520.000,00	0,00	0,00
Toplam	689.962.144,00	987.795.134,99	143,17

Buna göre, 2024 yılı bütçe giderleri %143,17 seviyesinde gerçekleşmiştir. Başlangıç bütçesinde öngörülen tutarlara göre; personel giderleri %75,64 sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderler %108,71 mal ve hizmet alımları giderleri %87,11 ve sermaye transferleri %34,16 oranında aşılarak beklenenin üstünde gerçekleşirken, sadece sermaye giderleri beklenenin altına gerçekleşmiştir.

Belediyenin bütçe gelirler ve giderlerinin ekonomik sınıflandırmaya göre son üç yıllık seyri ve 2023 yılının 2022 yılına, 2024 yılının 2023 yılına göre değişim yüzdeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık Seyri (2022-2024)

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2022 Yılı (TL) (A)	2023 Yılı (TL) (B)	2024 Yılı (TL) (C)	2023-2022 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A]	2024-2023 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B]
Vergi Gelirleri	15.642.491,24	26.696.381,34	88.114.327,56	70,65	230,06
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	18.336.712,71	51.878.275,65	127.170.051,74	183,92	145,13
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	10.514.639,72	31.562.873,39	7.003.200,00	200,18	-77,81
Diğer Gelirler	234.003.568,00	498.685.324,58	953.822.839,63	113,11	91,26
Sermaye Gelirleri	0,00	2.916.410,00	2.480.374,90	0,00	-14,95
Alacaklardan Tahsilat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	278.497.411,67	611.739.264,96	1.178.590.793,83	119,65	92,65
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler Toplamı (-)	45.380,60	5.486,75	73.514,29	-87,9	1239,85
Net Toplam	278.452.031,07	611.733.778,21	1.178.517.279,54	119,69	92,65

Tablodaki veriler dikkate alındığında; Belediyenin 2024 yılı bütçe gelirleri toplamı bir önceki yıla göre 566.783.501,33 TL'lik (%92,65) bir artış göstermiştir. Bu çerçevede; bir önceki yıla göre vergi gelirlerinde 61.417.946,22 TL (%230,06), teşebbüs ve mülkiyet

gelirlerinde 75.291.776,09 TL (%145,13) ve diğer gelirlerde 455.137.515,05 TL (%91,26) artış yaşanmışken, alınan bağış ve yardımlarda 24.559.673,39 TL (%77,81) ve sermaye gelirlerinde 436.035,10 TL (%14,95) azalış yaşanmıştır.

Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık Seyri (2022-2024)

Bütçe Giderinin Çeşidi	2022 Yılı (TL) (A)	2023 Yılı (TL) (B)	2024 Yılı (TL) (C)	2023-2022 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A]	2024-2023 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B]
Personel Giderleri	32.024.816,16	89.993.170,43	161.653.960,19	181,01	79,63
SGK Devlet Prim Giderleri	4.011.584,29	13.371.063,20	21.064.180,55	233,31	57,54
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	161.609.697,61	355.216.956,01	730.230.058,51	119,80	105,57
Faiz Giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Cari Transferler	1.254.207,23	0,00	0,00	0,00	0,00
Sermaye Giderleri	85.781.294,15	83.738.610,87	71.627.073,69	-2,38	14,46
Sermaye Transferleri	1.091.526,86	21.473.376,25	3.219.862,05	1867,28	-85,01
Borç Verme	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toplam	285.773.126,30	563.793.176,76	987.795.134,99	97,29	75,21

Tablodaki veriler dikkate alındığında; Belediyenin 2024 yılı bütçe giderleri toplamı bir önceki yıla göre 424.001.958,23 TL'lik (%75,21) bir artış göstermiştir. Bu çerçevede bir önceki yıla göre; personel giderleri 71.660.789,76 TL (%79,63), SGK devlet prim giderleri 7.693.117,35 TL (%57,54) ve mal ve hizmet alım giderleri 375.013.102,50 TL (%105,57) artış göstermişken, sermaye giderleri 12.111.537,18 TL (%14,46) ve sermaye transferleri 18.253.514,20 TL (%85,01) azalış göstermiştir.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın Belediyenin faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2024 yılı Faaliyet Gideri 991.127.064,40 TL, Faaliyet Geliri 1.284.452.970,04 TL ve Enflasyon Düzeltmesi 290.467.507,60 TL olup Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu 583.793.413,24 TL olarak gerçekleşmiştir.

Ağrı Belediyesinin doğrudan hissedarı olduğu şirket aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 7: Belediyenin Doğrudan Hissedarı Olduğu Şirket

Sıra No	Şirketin Adı	Toplam Sermaye Tutarı (TL)	Belediyenin Sahip Olduğu Sermaye Tutarı (TL)	Hisse Oranı (%)
1	Öz Ağrı İnşaat Temizlik Yemek Taşımacılık Personel Turizm İth İhr San. A.Ş.	20.000.000,00	20.000.000,00	100

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

1.4.1. Kamu İdaresinin Muhasebe Sistemi

Ağrı Belediyesinin muhasebe kayıt işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Mahalli idarelerin hesap planı, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 46'ncı maddesinde ana hesap grupları, hesap grupları ve hesaplar itibariyle belirlenmiş çerçeve hesap planında yer alan hesaplardan oluşmaktadır.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer almamakla birlikte, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer alan herhangi bir hesabın kullanılması gerekliliği ortaya çıkarsa Yönetmelik'teki hesap planına ilave hesap eklemeye veya çıkarmaya, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilidir.

Ayrıca, mahalli idarelere ait detaylı hesap planları, bu Yönetmelik'te belirlenen hesap planı çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle ilgili Bakanlıklarca hazırlanmaktadır.

1.4.2. Kamu İdaresinin Raporlama Sistemi

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 484 ve 485'inci maddeleri uyarınca; mali tablolar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun olarak hazırlanır ve belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur. Bu bağlamda, İdarece üretilen cetvel ve temel mali tablolar ile diğer mali tablolar şunlardır:

- a) Mizan cetveli
- b) Temel mali tablolar
 - 1) Bilanço
 - 2) Faaliyet sonuçları tablosu
 - 3) Nakit akış tablosu
- c) Diğer mali tablolar
 - 1) Bütçe uygulama sonuçları tablosu
 - 2) Gelirlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu
 - 3) Giderlerin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu
 - 4) Giderlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu

- 5) Bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu
- 6) Bütçe giderlerinin kurumsal sınıflandırılması tablosu
- 7) Bütçe giderlerinin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu
- 8) Bütçe giderlerinin finansal sınıflandırılması tablosu
- 9) Bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu
- 10) Bütçe giderleri ve ödenekler tablosu.

1.4.3. Kamu İdaresi Tarafından Denetime Sunulan Defter, Tablo ve Belgeler

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur:

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli.

Kamu İdaresinin denetimi; yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

Denetim görüşü, Kamu İdaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu

idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmış ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasına esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kontrol Ortamı Standartları

Kurum organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar ile yetki devirleri ve sınırları tam ve açık bir şekilde belirlenip yazılı hale getirilmiştir.

İdarede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri" ile ilgili eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yeterlidir. Ayrıca personelin imza altına almış oldukları etik sözleşmeleri özlük dosyalarında yer almaktadır.

Personelin işe alınması, yer değiştirmesi, görevde yükselmesi, yeterlilik-performans değerlendirmesi ile disiplin hükümlerine yönelik insan kaynakları politikası tam olarak belirlenmiş ve kurum çalışanlarına duyurulmuştur.

Hassas görevlere ilişkin prosedürler tam olarak belirlenmemiştir.

Risk Değerlendirme Standartları

Stratejik plan zamanında yayımlanmış ve içerik açısından mevzuata uygundur.

İdare performans programı içerik olarak mevzuata uygun şekilde hazırlanmış ve zamanında yayımlanmıştır.

İdare iç kontrol risklerini tam ve doğru şekilde belirlememiştir.

Risklerin değerlendirilmesine yönelik çalışma (*risklerin gerçekleşme ihtimali-olası etkisi belirlenerek önem düzeyine karar verme*) yapılmamıştır

Kontrol Faaliyetleri Standartları

İdare tarafından yetkileri belirlemek amacıyla iş akış süreçleri hazırlanmıştır fakat uygulamada yetersizlikler mevcuttur.

İdare tarafından yetki devirleri mevzuata uygun yapılmıştır.

İdarede yapılan görevlendirmelerde, farklı kişiler arasında görev dağıtımı yapılarak “görevler ayrılığı” ilkesine uyulmuştur.

İdarece belirlenen risklerin kabul edilebilir düzeye indirilmesine yönelik kontrol faaliyetleri ve sorumluları belirlenmiştir.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmamıştır.

Kamu idaresinin ön mali kontrol yönergesi mevcut değildir.

Bilgi ve İletişim Standartları

İdare faaliyet raporu içerik olarak mevzuata uygun hazırlanmıştır.

İdarenin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı bulunmamaktadır.

İzleme Standartları

İdarenin tüm birimleri tarafından iç kontrol sistemi değerlendirme sonuçları İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kuruluna raporlanmamaktadır.

Kamu İdaresinde iç denetim birimi kurulmamıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Ağrı Belediyesinin 2024 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, “Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular” bölümünde belirtilen hesap alanları hariç tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Belediyenin İller Bankası Anonim Şirketindeki Ortaklık Payının Gerçek Değeri ile Görülmemesi

Belediyenin 2024 yılı mali tablolarında yer alan 240-Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabı ile İller Bankası Anonim Şirketi kayıtlarında yer alan belediye hisse bilgilerinin uyuşmadığı görülmüştür.

6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinde bankanın ortakları arasında Belediyeler de sayılmış olup, sermayenin ne şekilde teşekkül edeceğine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca bu kapsamda iştirak edilen ortaklık payının 240-Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında görülmesi Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 178'inci maddesi gereğidir.

İller Bankası Anonim Şirketinin resmi web sitesinden ulaşılan kayıtlara göre, 2007 yılından itibaren 2024 yılı sonuna kadar İller Bankası Anonim Şirketinin sermayesine katılım payı olarak Belediyenin Genel Bütçe vergi gelirlerinden alacağı paydan 52.675.479,56 TL kesinti yapılmıştır. Ancak 2024 yılı sonunda düzenlenen mali tablolarda 240-Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında İller Bankası Anonim Şirketindeki ortaklık payı için 46.741.194,54 TL tutarında kayıt yapıldığı tespit edilmiştir. Dolayısı ile İller Bankası kayıtları ile İdarenin muhasebe kayıtları arasında tutarsızlıklar bulunmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, 30.12.2024 tarihli ve 9090 yevmiye numaralı muhasebe işlem fişi ile düzeltme işleminin gerçekleştirildiği belirtilmiş ise de, yapılan inceleme sonucunda 240 nolu hesabın ilgili alt kodundaki bakiyenin 51.224.747,15 TL olduğu buna karşın, söz konusu hesapta halen 1.450.732,41 TL tutarında bir farkın mevcut olduğu görülmüştür.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Belediyenin yılsonunda düzenlenen mali tablolarında, İller Bankası Anonim Şirketinin sermayesine iştirak edilmiş olan ortaklık paylarının tamamının 240-Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabında gösterilmesi ve muhasebe kayıtlarının İller Bankası ile mutabakat sağlanarak gerçeğe uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

BULGU 2: Maddi Duran Varlıklar Amortisman İşlemlerinde Hatalar Bulunması

Amortisman tabi bazı maddi duran varlıklar için amortisman ayrılmadığı, bazı maddi duran varlıklar için kayıtlı değerinden fazla amortisman ayrıldığı görülmüştür.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 25 Maddi Duran Varlıklar Hesap Grubuna ilişkin 187'nci maddesinin (ç) bendinde bir yıldan fazla kullanılabilen ve yıpranmaya,

aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz kalan maddi duran varlıklar için amortisman ayrılacağı; bu Yönetmelik kapsamındaki kamu idarelerince muhasebe sistemine dahil edilen maddi duran varlıklardan hangilerinin amortismanına tabi tutulacağı ve bunlara ilişkin uygulanacak amortisman süre, yöntem ve oranları ile ilgili olarak Maliye Bakanlığınca belirlenen esas ve usullerin uygulanacağı belirtilmiştir; “Tutulacak Diğer Defterler” başlıklı 18’inci bölümünün 491’inci maddesinde ise Duran Varlıklar Amortisman Defteri mahalli idareler tarafından tutulacak defterler arasında sayılmıştır.

Maddi duran varlık bedellerinin ekonomik ömrü içerisinde giderleştirilmesi için kullanılan 257-Birikmiş Amortismanlar Hesabı da aynı Yönetmelik’in 202’nci ve 203’üncü maddelerinde açıklanmıştır.

Amortisman ve tükenme payı ayrılmasına ilişkin usul ve esaslar ile uygulanacak amortisman ve tükenme payının süre, yöntem ve oranlarının neler olacağı ise 04.11.2015 tarih ve 29522 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Amortisman ve Tükenme Payları” başlıklı 47 sıra numaralı Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği ile belirlenmiş olup Tebliğ’in 9’uncu maddesinde amortismanına tabi her bir varlığın Tebliğ eklerinde (Ek-2) yer alan Duran Varlıklar Amortisman Defterine kaydedileceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemeler neticesinde, bazı duran varlıklar için amortisman ayrılmadığı ve kayıtlı değerlerinden fazla amortisman ayrılan varlıklar bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum 2024 yılı Bilançosunda; ilgili varlıklar ile 257-Birikmiş Amortismanlar Hesabı ve 630-Giderler Hesabının hatalı bilgi içermesine sebep olmuştur.

Bu itibarla duran varlıklara ilişkin olarak ilgili mevzuatları doğrultusunda envanter çalışmalarının yapılması ve amortismanına tabi olan varlıklar için amortisman tebliğlerine uygun olarak amortisman ayrılması gerekmektedir.

Hatalı amortisman uygulamalarına aşağıdaki tabloda ayrıntılarıyla yer verilmiştir;

Tablo 8: Hatalı Amortismanlar Tablosu

Hesap Kodu	Hesap Adı	Varlıkların Toplam Değeri (TL)	Amortismanların Toplam Değeri (TL)	Fark (TL)
251.01.18.00	Şamandıra, Dolfen ve Platformlar	0,00	11.430,00	-11.430,00
252.02.04.12	Eğitim ve Dinlenme Binaları	0,00	11.776,40	-11.776,40

253.03.02.07	Paketleme Makineleri	0,00	1.945,92	-1.945,92
253.03.02.10	Matbaacılıkta Kullanılan Makine ve Aletler	7.000,00	14.282,00	-7.282,00
253.03.03.02	Beslenme, Gıda ve Mutfak Cihaz ve Aletleri	235.594,51	382.607,04	-147.012,53
253.03.03.04	Ölçüm, Tartı, Çizim Cihazları ve Aletleri	133.978,21	153.057,86	-19.079,65
253.03.03.07	Müzik Aletleri ve Aksesuarları	15.326,07	15.389,12	-63,05
253.03.03.08	Spor Amaçlı Kullanılan Cihaz ve Aletler	126.376,66	141.337,33	-14.960,67
254.04.01.07	Motorsuz Kara Araçları	4.867,50	7.902,75	-3.035,25
255.05.01.01	Döşeme Demirbaşları	175.682,63	180.772,13	-5.089,50
255.05.01.04	Seyahat, Muhafaza ve Taşıma Amaçlı Demirbaş Niteliğindeki Taşınırlar	1.714,00	2.610,00	-896,00
255.05.01.05	Hastanede Kullanılan Demirbaş Niteliğindeki Taşınırlar	31.018,60	34.942,71	-3.924,11
255.02.03.00	Teksir ve Çoğaltma Makineleri	14.993,38	16.311,68	-1.318,30
255.05.02.06	Aydınlatma Cihazları	0,00	1.275,00	-1.275,00
255.03.01.00	Büro Mobilyaları	2.291.694,47	2.318.091,84	-26.397,37
255.03.03.00	Kafeterya ve Yemekhane Mobilyaları	300.123,09	452.043,97	-151.920,88
255.03.04.00	Bebek ve Çocuk Mobilyası ve Aksesuarları	2.832,00	0,00	2.832,00
255.05.03.05	Seminer ve Sunum Amaçlı Ürünler	0,00	4.158,96	-4.158,96
255.05.04.01	Yemek Hazırlama Ekipmanları	39.365,97	29.546,36	9.819,61
255.05.02.00	Hizmet Amaçlı Hayvanlar	2.950,00	0,00	2.950,00
255.05.04.00	Koruma Altına Alınan Hayvanlar	760,00	860,00	-100,00
255.07.01.00	Kütüphane Mobilyaları	57.039,75	0,00	57.039,75
255.07.02.00.	Basılı Yayınlar	9.724,45	0,00	9.724,45
255.07.03.00	Görsel ve İşitsel Kaynaklar	17.352,00	0,00	17.352,00
255.05.07.04	Bilgi Saklama Üniteleri	0,00	623,00	-623,00
255.05.08.02	Öğrenmeyi Kolaylaştırıcı Ekipmanlar	58.256,60	58.372,00	-115,40

255.05.09.03	Saha Sporlarında Kullanılan Demirbaşlar	14.042,00	33.110,00	-19.068,00
255.05.09.99	Diğer Spor Amaçlı Kullanılan Demirbaşlar	195.557,11	245.139,42	-49.582,31
255.05.10.01	Güvenlik ve Korunma Amaçlı Araçlar	412,53	926,53	-514,00
255.05.10.03	Yangın Söndürme ve Tedbir Cihaz ve Araçları	47.826,56	49.649,36	-1.822,80
255.05.11.03	Masa ve Sehpalarda Sergilenen Süs Eşyaları	7.056,40	8.812,00	-1.755,60
255.05.99.03	Sergileme ve Tanıtım Amaçlı Taşınır	111.348,34	264.629,34	-153.281,00

BULGU 3: Yapılandırılmış Vergi ve Sosyal Güvenlik Kurumu Borçlarının İlgili Hesaplarda İzlenmemesi

İdarenin yapılandırmış olduğu vergi ve benzeri yükümlülüklerinin vadelerine göre ayrılarak ilgili hesaplarda takip edilmediği görülmüştür.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 368 Vadesi Geçmiş Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler "Hesabının İşleyişi" başlıklı 278'inci maddesinde;

"Bu hesap, kanuni süresi içerisinde ödenmeyen vergi ve diğer yükümlülükler ile ertelenen veya taksitlendirilen vergi ve diğer yükümlülüklerin erteleme veya taksitlendirme vadesinin bir yılı aşmayan kısımlarının izlenmesi için kullanılır."

Uzun vadeli yabancı kaynaklar ana hesap grubu içindeki kamuya olan ertelenmiş veya taksitlendirilmiş borçlar hesabında kayıtlı vergi ve diğer yükümlülüklerden dönem sonunda erteleme veya taksitlendirme süresi bir yılın altına inenler bu hesaba kaydedilir." denilmektedir.

Yönetmelik'in "438 Kamuya Olan Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Borçlar Hesabı" başlıklı 322'nci maddesinde;

"Bu hesap, kamuya olan vergi ve benzeri borçlardan vadesinde ödenmeyip ertelenmiş veya taksitlendirilmiş olup bir yıldan daha uzun sürede ödenecek olan kısmının izlenmesi için kullanılır." denilmiştir.

İdarenin kamuya olan ertelenmiş veya taksitlendirilmiş borçlarının toplamı 31.653.631,21 TL’dir. Bunun 4.476.188,58 TL’lik kısmının vadesi 1 yıl ve daha az sürelidir. Geriye kalan 27.177.442,63 TL’nin ise vadesi 1 yıldan daha uzun sürelidir.

Yapılan incelemede vadesi 1 yıldan uzun olan yapılandırılmış borçların 438-Kamuya Olan Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Borçlar Hesabında takip edilmediği, vadesi 1 yıl ve daha az olan yapılandırılmış borçların takip edildiği 368-Vadesi Geçmiş Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler hesabının ise gerçeği yansıtmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, 24.01.2025 tarih ve 562 yevmiye numaralı muhasebe işlem fişi ile gerekli düzeltmenin yapıldığı ifade edilmiş olsa da bu işlem, 2024 yılı mali tablolarını etkilememektedir.

İdare vadesi 1 yıl ve daha az olan yapılandırılmış borçlarını 368-Vadesi Geçmiş Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler hesabında, vadesi 1 yıldan uzun olan yapılandırılmış borçlarını 438-Kamuya Olan Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Borçlar Hesabında takip etmesi gerekmektedir.

BULGU 4: Taşınmazların Değer Tespitinin Yapılmaması

Belediye adına tapuda kayıtlı olan taşınmazların değer tespitinin yapılmadığı ve ilgili muhasebe hesaplarına kaydedilmediği görülmüştür.

Taşınmazların yönetimi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 44, 45, 47 ve 60’ıncı maddelerinde düzenlenmiştir. 5018 sayılı Kanun kapsamında olan kurum ve kuruluşların mülkiyetinde, yönetiminde ve kullanımında bulunan taşınmazların kaydına ve icmalllerinin düzenlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere bu Kanun’un 44, 45 ve 60’ıncı maddelerine dayanılarak Maliye Bakanlığınca hazırlanan “Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik” 13.09.2006 tarih ve 2006/10970 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuştur.

Yönetmelik’in “Kayıt ve kontrol işlemleri” başlıklı 5’inci maddesinde, tapuda kayıtlı olan taşınmazların maliyet bedeli üzerinden, bu taşınmazlardan maliyet bedeli belirlenemeyenlerin ise rayiç değerleri üzerinden kayıtlara alınacağı düzenlenmiştir. Ancak bu taşınmazlardan maliyet ve rayiç bedeli belirlenemeyen taşınmazlar ile tapuda kayıtlı olmayan taşınmazlar başlığı altında yer alan taşınmazlardan sadece ekonomik olarak değerlendirmeye konu olanlar ile kamusal ihtiyaçlarda kullanılan taşınmazların, orta malları ve genel hizmet

alanları başlığı altında yer alan taşınmazların ve de Bakanlık tarafından iz bedeli ile takip edilmesine karar verilen taşınmazların iz bedeli üzerinden kayıtlara alınacağı düzenlenmiştir. 17.03.2017 tarih ve 30010 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile söz konusu Yönetmelik’te değişiklik yapılmıştır. Buna göre kurumların, 31.12.2017 tarihine kadar taşınmazların fiili envanterini kural olarak maliyet bedeli üzerinden, maliyet bedeli belirlenemeyenlerin ise rayiç değerleri üzerinden kayıtlara almaları gerekmektedir.

Yönetmelik’e göre, taşınmazların rayiç değerinin; maliki kamu idaresince, başka bir kamu idaresinin yönetiminde veya kullanımında olanların ise bu idarelerce tespit edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, taşınmazların kayıtlara alınan değerinin Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre güncellenmelidir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’nin 187’nci maddesine göre, maddi duran varlıklar hakkında, Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik’in ilgili hükümleri ile bu maddede geçen hükümlere göre işlem yapılmaktadır. Maddeye göre, edinilen maddi duran varlıklar, maliyet bedeli ile hesaplara alınması, bu Yönetmelik’in yürürlüğe girdiği tarihte mevcut olup hesaplarda yer almayan maddi duran varlıklardan envanter ve değerlemesi yapılanların ise muhasebe birimlerince ilgili maddi duran varlık hesabı ve net değer hesabına kaydedilmek suretiyle hesaplara alınması gerekmektedir. Diğer taraftan, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’nin 08.01.2018 tarihli ve 2018/11321 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Yönetmelik ile değiştirilen ve 01.01.2018 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe giren “Maddi duran varlıkların kayıt değerleri” başlıklı 26’ncı maddesine göre, gerek yatırım ve gerekse kullanım amacıyla edinilen maddi duran varlıkların maliyet bedeliyle muhasebeleştirilmesi, herhangi bir maliyet yüklenilmeksizin edinilen maddi duran varlıkların ise gerçeğe uygun değeriyle muhasebeleştirilmesi, varlığın gerçeğe uygun değeri bilinmiyorsa idarece tespit edilen değerinin esas alınmalıdır.

Yönetmelik’in 4’üncü maddesine göre gerçeğe uygun değer, piyasa koşullarında muvazaasız bir işlemde bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın el değiştirmesi veya bir borcun ödenmesi için belirlenen tutarı ifade etmektedir.

Yapılan incelemede; Belediyeye ait taşınmazların rayiç değer tespitlerinin yapılmadığı ve muhasebe kayıtlarına alınmadığı görülmüştür. Bu durum mali tablolarda 250-Arazi ve Arsalar, 251-Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri ve 252-Binalar hesaplarının hatalı görünmesine sebep olmuştur.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanıldığı ifade edilmiştir.

Yukarıda bahsi geçen mevzuat hükümlerine göre, kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan taşınmazların rayiç değerlerinin belirlenerek ilgili maddi duran varlık hesaplarına kaydedilmesi gerekmektedir.

BULGU 5: Taşınmaz Tahsislerinin Muhasebe Kayıtlarında Takip Edilmemesi

Belediyenin mülkiyetinde olup diğer kamu idarelerine tahsis edilen taşınmazlar ile diğer kamu idarelerine ait olup Belediyece tahsisli kullanılan taşınmazların muhasebe kayıtlarında yardımcı hesap bazında takibinin yapılmadığı görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 75'inci maddesinin (d) bendinde, belediyelerin kendilerine ait taşınmazları, asli görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak kamu kurum ve kuruluşlarına devredebileceği veya süresi yirmi beş yılı geçmemek üzere tahsis edebileceği belirtilmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 250-Arazi ve Arsalar, 251-Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri ve 252-Binalar hesap gruplarına ait işlemlerin açıklandığı ve hesapların işleyişlerini düzenleyen 187, 189, 191 ve 193'üncü maddelerinde, kamu idaresinin mülkiyetinde olan taşınmazlardan diğer kamu idarelerine tahsis edilenler ile kamu idarelerince tahsisli olarak kullanılanların yardımcı hesaplar itibarıyla izleneceği belirtilmekte olup, İdarelerce yapılması gereken muhasebe kayıtları da bu maddelerde açıklanmıştır.

Ayrıca mahalli idareler için yayımlanan Detaylı Hesap Planında Maddi Duran Varlıklar hesap grubunda yer alan 250-Arazi ve Arsalar, 251-Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri, 252-Binalar Hesaplarının içinde, tahsis işlemine konu olanların bulunması durumunda, kaydedileceği yardımcı hesaplar belirtilmektedir. Bu nedenle, kamu idarelerince yapılan taşınmaz tahsislerinin ilgili maddi duran varlığın 02-Kamu İdaresinin Tahsis Ettiği Taşınmazlar ile 500.11 Tahsis Edilen Taşınmazlar, kamu idarelerince tahsisli kullanılan taşınmazların ise 03-Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar ile 500.12 Tahsisli Kullanılan Taşınmazlar yardımcı hesapları kullanılarak kurum mali tablolarında izlenmesi gerekmektedir.

2024 yılına ait Belediyenin mali tabloları ve muhasebe kayıtları ile Belediyece tahsis edilen veya tahsisli kullanılan taşınmazlara ilişkin bilgi ve belgeler incelendiğinde, Belediyece tahsis edilen 28 taşınmaz ile Belediyece tahsisli kullanılan 3 adet taşınmazın yardımcı hesap bazında kayıtlarının yapılmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Belediyenin tahsis ettiği ve tahsisli kullandığı taşınmazların muhasebeleştirme işlemlerinin Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak yapılması gerekmektedir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: İşçilerin Birikmiş Yıllık Ücretli İzinlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullandırılmasına İlişkin Tedbirlerin Alınmaması

Belediyede çalışan işçilerin yıllık ücretli izinlerinin zamanında düzenli olarak kullandırılmadığı ve bu nedenle birikmiş yıllık izin sürelerinin bulunduğu görülmüştür.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 53'üncü maddesinde işçilere yıllık izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği; 56'ncı maddesinde yıllık iznin 53'üncü maddede gösterilen süreler içinde işveren tarafından sürekli bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğu; 59'uncu maddesinde iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücretin, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödeneceği; 60'ıncı maddesinde yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yıl boyunca hangi dönemlerde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık iznin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ile işverence tutulması zorunlu kayıtların şekline ilişkin hususların ilgili Bakanlık tarafından hazırlanacak bir Yönetmelik ile gösterileceği belirtilmiştir.

Bu Kanun hükmüne istinaden 03.03.2004 tarih ve 25391 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği'nde de yıllık izinlerin kullanımı ile ilgili olarak İş Kanunu'na benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Aynı Kanun'un 103'üncü maddesinde ise yıllık ücretli izni bu Kanun'un 56'ncı maddesine aykırı olarak bölen veya hak edilmiş izni kullanmadan iş sözleşmesinin sona ermesi halinde bu izne ait ücreti ödemeyen veya belirtilen Yönetmelik'in esas ve usullerine aykırı olarak izin kullandırmayan veya eksik kullandıran işveren veya işveren vekiline bu durumda olan her işçi için ikiyüzyirmi Türk Lirası (2024 yılında 2.666 TL) idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Ayrıca Cumhurbaşkanlığı'nın 17.05.2024 tarih ve 32549 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Tasarruf Tedbirleri konulu 2024/7 sayılı Genelge' sinde; 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin yıl içinde kazandıkları yıllık ücretli izin sürelerinin ilgili yıl içerisinde, önceki yıllarda hak kazanıp kullanmadıkları yıllık izin sürelerinin de yürütülen hizmetlerde aksamaya sebep olmayacak şekilde azami üç yıl içerisinde kullandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan düzenlemelere göre işverenin yıllık izinleri kullandırma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve işçinin de izin hakkından feragat etmesi mümkün değildir. Diğer taraftan işçiler emekli olduklarında veya herhangi bir şekilde iş akitleri sona erdiğinde mevzuat hükümleri gereği yıllık izin hakları ücrete dönüşmekte ve yıllık izin karşılığı yapılacak olan bu ücret ödemesi de işçinin son ücreti üzerinden yapılacağından yüksek tutarlarda ödeme yapılmasına neden olmaktadır. Ayrıca Anayasal bir hak olan yıllık izinlerin kullandırılmaması durumunda idareler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 103'üncü maddesi gereğince idari para cezası ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Ağrı Belediyesinde 4857 sayılı Kanun kapsamında çalışan işçilerin Personel İzin Durumu Tablosu incelendiğinde; 55 işçiden 33'ünün 300 günden fazla, 15'inin ise 100 ile 200 gün arasında birikmiş izinleri olduğu tespit edilmiştir.

31.12.2024 tarihi itibarıyla 55 işçinin toplam 20.393 gün birikmiş yıllık izni bulunmakta olup, kullanılmayan bu yıllık izinlerin 2024 yılı yevmiyesi ile Belediyeye maliyetinin 56.077.283,00 TL olacağı hesaplanmıştır.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin hizmetleri aksatmayacak şekilde gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

Belirtilen mevzuat hükümleri ve yapılan açıklamalar çerçevesinde Belediyede çalışan işçilerin yıllık ücretli izinlerinin, mevzuata uygunluk ve belediyeye ek mali külfet getirmemesi amacıyla biriktirilmeden, zamanında ve düzenli olarak kullandırılması sağlanmalıdır.

BULGU 2: Personel Giderlerinin Mevzuatta Belirlenen Sınırın Üzerinde Olması

Personel giderlerinin, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) Ek 20'nci maddesi uyarınca çıkarılan Usul ve Esaslar ile belirlenen sınırın üzerinde olduğu görülmüştür.

375 sayılı KHK'nın Ek 20'nci maddesine istinaden 09.04.2018 tarih ve 11608 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla kabul edilen *"İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Bağlı Kuruluşları*

ile Bunların Üyesi Olduğu Mahalli İdare Birliklerinin Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmetlerinin Gördürülmesine İlişkin Usul ve Esaslar” 28.04.2018 tarihli ve 30405 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Usul ve Esaslar’ın “Personel Giderlerinin Toplam Giderler İçindeki Payına İlişkin Üst Sınır” başlıklı 5’inci maddesinde; İdarelerin, şirket personeli de dâhil yıllık toplam personel giderlerinin, idarenin gerçekleşen en son yıl bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’na göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılması sonucu bulunacak miktarın yüzde kırkını aşamayacağı; yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına inene kadar idare şirketlerine yeni personel alımı yapılamayacağı belirtilmektedir.

25.11.2023 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 554 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yeniden değerlendirme oranı 2023 yılı için %58,46 olarak belirlenmiştir.

İdarenin en son yıl kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamı 611.738.515,72 TL, bu tutarın yeniden değerlendirme oranıyla artırılmış miktarı $(611.738.515,72 \times 1,5846)$ 969.360.852,01 TL’dir.

Yönetmelik hükümlerine göre idarenin toplam personel giderinin üst sınırı $(969.360.852,01 \times 0,40)$ 387.744.340,80 TL’dir.

Yapılan incelemede; Belediyenin 696 sayılı KHK kapsamında çalıştırılan işçiler dâhil personel gideri toplamının 539.477.906,50 TL olduğu, Yönetmelik hükümleriyle belirlenen sınırın 151.733.565,70 TL tutarında aşıldığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, söz konusu sınır aşımının 2024 yılı aralık ayında gerçekleştiği ancak bu ay içerisinde herhangi bir personel alımı olmadığı, bundan sonraki süreçte yasal sınır takibinin daha disiplinli bir şekilde yapılacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri gereğince, 696 sayılı KHK kapsamında çalışan işçiler dahil toplam personel sayısının mevzuatta belirtilen sınırın altına inene kadar yeni bir personel alımı yapılmaması gerekmektedir.

BULGU 3: Sosyal Denge Sözleşmesine Konusu Dışında Hükümler Konulması

Kamu idaresi ile yetkili sendika arasında imzalanan sosyal denge sözleşmesinde konusu dışında hükümlere yer verildiği görülmüştür.

375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 15'inci maddesinde; belediyelerin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine sosyal denge tazminatı ödenebileceği, ödenebilecek aylık tutarın 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre yapılan toplu sözleşmede belirlenen tavan tutarı geçemeyeceği ve anılan Kanun'da öngörülen hükümler çerçevesinde yapılabilecek sözleşmeyle belirlenebileceği hüküm altına alınmıştır.

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 32'nci maddesine göre; 375 sayılı KHK'nin Ek 15'inci maddesi hükümleri çerçevesinde sosyal denge tazminatının ödenmesine belediyelerde belediye başkanının teklifi üzerine belediye meclisince karar verileceği, sözleşme döneminde verilecek sosyal denge tazminat tutarının ise ilgili mahalli idarede en çok üyeye sahip sendika ile belediye başkanı arasında imzalanan sözleşme ile belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Aynı maddede ayrıca mahalli idarelerle imzalanan sözleşmenin Kanun'un uygulanması bakımından toplu sözleşme sayılamayacağı da açıkça belirtilmiştir.

4688 sayılı Kanun uyarınca imzalanan Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2024 ve 2025 Yıllarını Kapsayan 7. Dönem Toplu Sözleşme'nin Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme bölümünün "Sosyal Denge Tazminatı" başlıklı 1'inci maddesinde ise; Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile il özel idarelerinin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine, 4688 sayılı Kanun'un 32'nci maddesinde yer alan usul ve esaslar çerçevesinde ödenebilecek sosyal denge tazminatı aylık tavan tutarının en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dahil) %120'si olduğu belirtilmiş olup sosyal denge tazminatının verilmesi yönünde yapılabilecek sözleşmelerde, tavan tutarı aşmamak kaydıyla ödenebilecek tazminatın aylık tutarı, görev yapılan birim ve iş hacmi, görevin önem ve güçlüğü, görev yerinin özelliği, çalışma süresi, kadro veya görev unvanı ile derecesi gibi kriterlere göre farklı olarak belirlenebileceği hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine göre, belediye başkanı ile sendika temsilcisi, sadece ödenecek olan sosyal denge tazminat tutarını kanuni sınırlarda tespit etmek üzere yetkilendirilmiş olduğundan Kanun'un uygulanması bakımından toplu sözleşme sayılmayan sosyal denge tazminatı sözleşmesinin, toplu sözleşme gibi değerlendirilmesi ve sözleşme metnine yetkilendirilen husus dışında hükümler konulması mümkün değildir.

Yapılan incelemede; söz konusu Sözleşmenin; "Sosyal Haklar ve Eğitim" başlıklı 10'uncu maddesinde;

“a) İşverenin kuruluşları ve tesisleri ile düzenlediği sürekli/süreksiz etkinliklerden (spor salonu, eğitim kursları, sinema, tiyatro, düğün/nikah salonu vb.) üyelerin kendileri ile bakmakla yükümlü oldukları eş ve çocuklarının ücretsiz veya indirimli yararlanması için görüşmeler yapılarak imkanlar nispetinde çözüme ulaşılır.

b) İşveren, sendikanın düzenleyeceği toplantı, seminer, gezi gibi faaliyetlerde, işyerinin çalışma düzenini aksatmayacak şekilde olmak üzere mesai saatlerinde yapılmasına izin verir.

c) İşveren, iş veriminin yükseltilmesi amacıyla üyelerin mesleki becerilerinin artırılması ve mesleki bakımdan gelişmeleri için eğitimler yaptırır, bu çerçevede başka kurum veya kuruluşların düzenlediği kurs, seminer, konferans gibi faaliyetler için salon, ekip, araç ve gereçleri ücretsiz tahsis eder.”

“İşyerine Geliş ve Gidiş İçin Servis Hizmeti” başlıklı 11’inci maddesinde;

“Normal mesai düzeninin gerektirdiği mesai başlangıç ve bitiş saatlerine uygun olarak üyelerin işyerine geliş ve işyerinden dönüşleri için servis hizmeti sağlanabilir. Bu işlem için kurumca yapılan ödemeler sosyal denge tazminatı sözleşmesi ödemesi kapsamında sayılmaz.”

hükümlerinin yer aldığı tespit edilmiştir.

Sözleşmede yer alan söz konusu düzenlemeler sosyal denge tazminatının uygulanmasına ilişkin olmayıp 4688 sayılı Kanun’un 32’nci maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlandığı ve yeni yapılacak sözleşmenin mevzuat hükümlerine uygun olacağı ifade edilmiştir.

İmzalanacak sözleşmelerin mevzuatta belirtilen usul ve esaslara uygun olarak yapılması ve sosyal denge tazminatı sözleşmelerinde, sosyal denge tazminatının tutarının belirlenmesi ve uygulanmasına ilişkin hükümler dışında herhangi bir hüküm konulmaması gerekmektedir.

BULGU 4: İşçilerin Yıllık Fazla Çalışma Saati Sınırının Aşılması

Ağrı Belediyesi personel işlemlerine yönelik yapılan incelemelerde, İş Kanunu’nda belirlenen sürenin üzerinde yıllık fazla çalışmanın yaptırıldığı görülmüştür.

4857 sayılı İş Kanunu’nun “Fazla Çalışma ücreti” başlıklı 41’inci maddesinde, ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi nedenlerle fazla çalışma

yapılabileceği ve fazla çalışmanın Kanun’da yazılı koşullar çerçevesinde haftalık 45 saati aşan çalışmalar olduğu belirtilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 4857 sayılı Kanun’un 41’inci maddesine dayanılarak hazırlanan İş Kanunu’na İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği’nin “Fazla Çalışmada Sınır” başlıklı 5’inci maddesinde, fazla çalışma süresi toplamının bir yılda 270 saatten fazla olamayacağı, bu süre sınırının işyerlerine veya yürütülen işlere değil, işçilerin şahıslarına ilişkin olduğu ifade edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden hareketle, fazla çalışma süresinin istisnai durumlar haricinde yıllık 270 saat ile sınırlandırıldığı, genel bakımdan çalışma süresi olan haftada en çok 45 saatlik sürenin asıl olduğu, fazla çalışmanın ise istisnai bir durum olarak yıl içinde belirli sınırlar dâhinde işçinin onayı alınarak yaptırılabilmesi sonucuna ulaşılmaktadır.

İdare bünyesinde çalışan işçilere ait fazla çalışma süreleri incelendiğinde, 482 adet personele 4857 sayılı İş Kanunu’nda yıllık olarak belirlenen 270 saatin üzerinde fazla çalışma yaptırıldığı tespit edilmiştir. Bu durum fazla çalışmanın istisnai bir uygulama olmaktan çıkarılıp, bir çalışma şekli haline getirildiğini göstermektedir.

Kamu idaresi cevabında, fazla mesai uygulamasına, iş yoğunluğu ve acil durumlar nedeniyle geçici olarak başvurulduğu; bundan sonraki süreçte uygulamaların mevzuata uygun şekilde yürütülmesine özen gösterileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, İdare tarafından konu ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılarak personelin fazla çalıştırılma süresinin, mevzuatta belirtilen sınırlamalar çerçevesinde gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

BULGU 5: Fazla Sürelerle Çalışma Ücreti Ödenmesi Gerekirken Fazla Çalışma Ücreti Ödenmesi

Belediye ile yetkili sendika arasında imzalanan toplu iş sözleşmesi ile 40 saat belirlenen haftalık çalışma süresinin aşıldığı durumlarda ödeme yapılırken “fazla sürelerle çalışma” ile “fazla çalışma” ayrımının gözetilmediği görülmüştür.

4857 sayılı İş Kanunu’nun “Çalışma süresi” başlıklı 63’üncü maddesinde, genel bakımdan haftalık çalışma süresinin en çok 45 saat olduğu, tarafların anlaşması halinde çalışma süresinin günde 11 saati aşmamak üzere taraflarca belirlenebileceği ifade edilmiştir.

Aynı Kanun'un "Fazla çalışma ücreti" başlıklı 41'inci maddesinde; ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi nedenlerle fazla çalışma yapılabileceği, fazla çalışmanın haftalık 45 saati aşan çalışmalar olduğu, haftalık çalışma süresinin sözleşme ile 45 saatin altında belirlendiği durumlarda haftalık çalışma süresini aşan ve 45 saate kadar yapılan çalışmaların fazla sürelerle çalışma olduğu ifade edilmiştir.

Ayrıca fazla çalışma ücretinin normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde elli yükseltilmesi suretiyle ödeneceği, fazla sürelerle çalışma ücretinin ise normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde yirmibeş yükseltilmesiyle ödeneceği hüküm altına alınmıştır.

Ağrı Belediyesi ile Genel İş Sendikası arasında 02.02.2024 tarihinde imzalanan ve sözleşme süresi 14.02.2027 tarihinde sona erecek olan kadrolu işçileri kapsayan toplu iş sözleşmesinin "İş süresi" başlıklı 28'inci maddesinde;

"Haftalık iş süresi 40 saattir. Bu süre, günde 8 saati geçmemek üzere, haftanın çalışılan gibilerine eşit şekilde bölünerek uygulanır."

hükmü ile

"Fazla çalışmalar ve ücretler" başlıklı 31'inci maddesinde;

"Bu sözleşme ile tespit edilen günlük veya haftalık çalışma süresini aşan çalışmalar fazla çalışma sayılır.

1. İşçiye, rızası alınmak koşuluyla gündüzleri 3, geceleri 2 saate kadar fazla çalışma yaptırılabilir.

2. Fazla çalışmalar -ücret yerine- izinle karşılanamaz.

3. Gündüz yapılan fazla çalışmaların ücreti normal ücretin, gece yapılan fazla çalışmaların ücreti ise gece ücretinin %60 fazlasıdır.

4. Fazla çalışmaların yarım saatten az kısımları yarım saat, yarım saatten fazla kısımları ise 1 saat olarak hesaplanır.

5. Hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil günlerinde fazla çalışma yaptırılamaz.

6. Yangın, sel, deprem gibi zorunlu hallerde yaptırılacak fazla çalışma için işçinin rızası aranmaz. Ancak, fazla çalışma ücretlerine ilişkin hükümler saklıdır."

hükmü ve

“Hafta tatili ve çalışma ücreti” başlıklı 48’inci maddesinde;

“İşçilerin hafta tatili, cumartesi ve pazar günleridir. Haftalık çalışma süresini diğer 5 günde tamamlayan işçiler diğer iki gün hafta tatiline hak kazanır. İşçilere:

a) Cumartesi veya pazar günlerinden birinde hiç çalıştırılmamak.

b) Bu günlerdeki çalışmalarında işçilere normal ücretin 3 (1 +2) katı uygulanmak koşulu ile çalışma yaptırılabilir.”

hükmü yer almaktadır.

Belediyedeki kadrolu işçilerin fazla çalışmaları üzerinde yapılan incelemede; 270 saati de geçecek şekilde hafta içi ve hafta sonu fazla mesai yaptırıldığı ve bu çalışmaların tamamının fazla çalışma ücreti üzerinden ödendiği tespit edilmiştir. Haftalık 40 saatlik çalışma süresi dikkate alındığında, 40 saati aşan ve 45 saate kadar olan çalışmaların “fazla sürelerle çalışma” kapsamında değerlendirilmesi gerekirken, bu çalışmalar için doğrudan “fazla çalışma ücreti” ödenmesi nedeniyle işçilik maliyetlerinin arttığı anlaşılmıştır.

Kamu idaresi cevabında, ilgili sözleşmenin 4857 sayılı Kanuna uygun şekilde yürürlükte olduğu ve 14.02.2027 tarihine kadar geçerli bulunduğu, yeni sözleşme sürecinde ise bulgu konusu hususun dikkate alınarak idare açısından daha ekonomik şartlar içeren bir sözleşme imzalanmasının planlandığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, idare tarafından fazla sürelerle çalışma ile fazla çalışma ayrımının gözetilerek ödemelerin buna uygun biçimde gerçekleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 6: Bina İnşaat Ruhsatlarının Sürelerinin Dolması

Belediyenin sınırları içerisinde bina inşaat ruhsatı alanların ruhsat süreleri dolmasına rağmen bina inşaat ruhsatını yenilemedikleri, inşası tamamlanan yapılar için ise yapı kullanma ruhsatı almadıkları görülmüştür.

Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği’nin “Yapı ruhsatına ilişkin genel hükümler” başlıklı 54’üncü maddesinde;

“(1) Kanun ve bu Yönetmelikle getirilen istisnalar dışında yapı ruhsatı alınmaksızın hiçbir yapının inşasına başlanamaz.

(2) Ruhsat tarihinden itibaren 2 yıl içinde inşasına başlanmayan veya 5 yıllık ruhsat süresi içinde tamamlanmayan ve süresi içinde ruhsat yenilemesi yapılmayan yapılar, ruhsatsız yapı olarak değerlendirilir.

(3) Ruhsat süresi içinde yapılan başvurularda ilgili idarelerin ruhsatı yeniledikleri tarihe bakılmaksızın ruhsat, ilk ruhsat alma tarihindeki plan ve mevzuat hükümleri kapsamında beş yıl uzatılarak yenilenir. Süreye ilişkin ruhsat yenileme en çok iki kere yapılır.

(4) Süre uzatımı başvurusu yapılmayan yapılarda idareler, ruhsat süresinin dolduğu tarihten itibaren en geç 30 gün içinde yapı yerinde seviye tespitini yapar.

(5) Ruhsatı hükümsüz hale gelenlerin inşasına devam edilebilmesi için yeniden ruhsat alınması zorunludur.”

Aynı Yönetmeliğin “Yapı kullanma izni” başlıklı 64’üncü maddesinde ise;

“ ...

(6) Yapı kullanma izninin verildiği tarih, yapının tamamlandığı tarihtir. 5 yıllık ruhsat süresi içinde yapı kullanma izninin düzenlenmesi gerekir. Aksi halde, 54’üncü maddedeki hükümler uygulanır.”

hükümleri yer almaktadır.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun Ek 1’inci maddesinde; Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde yapılan her türlü bina inşaatının ve konutun, işyerlerinin kullanılış tarzının değiştirilmesinin de bina inşaat harcına tabi olduğu ifade edilmiştir.

Aynı Kanun’un “İmar ile ilgili harçlar” başlıklı 80’inci maddesinde ise; yapı kullanma izni verilmesi işlerinin yapı kullanma izni harcına tabi olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; bina inşaat ruhsatı alanların 5 yıl içerisinde inşaatı bitirmesi ve yapı kullanma izni belgesi alması ya da bina inşaat ruhsatını yenilemesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede; İdareden bina inşaat ruhsatı alanların listesi istenmiş ve yapı kullanma izni alanlar ile karşılaştırma yapılmıştır. Yapılan karşılaştırma sonucunda 172 adet gerçek ya da tüzel kişinin bina inşaat ruhsatlarının süresi bitmesine rağmen tamamlandı ise yapı

kullanma ruhsatı için, tamamlanmadı ise bina inşaat ruhsatının yenilenmesi için idareye başvurmadıkları tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, İdarenin yapı kullanma ruhsatı almayan veya bina inşaat ruhsatının süresi dolmuş gerçek ya da tüzel kişilerle ilgili gerekli denetimi yaparak mevzuata uygun şekilde işlem tesis etmesi ve belediyenin gelir kaybının önüne geçmesi gerekmektedir.

BULGU 7: Hayvan Bakımevi İçin Gerekli Kaynağın Ayrılmaması

İdare tarafından hayvan bakımevlerinde rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek için kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinin binde beşi oranında kaynak ayrıldığı görülmüştür.

30.07.2024 tarihli ve 7527 sayılı Kanun'un 14. maddesiyle, 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'na eklenen geçici 4. maddede değişiklik yapılmıştır. Buna göre; büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu 25.000'i aşan belediyelere 31/12/2028 tarihine kadar hayvan bakımevlerini kurma ve rehabilitasyon işlemlerini gerçekleştirmek için kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinin binde beşi oranında kaynak ayırma yükümlülüğü getirilmiştir.

Buna göre Belediyenin hayvan bakımevlerinde rehabilitasyon işlemlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla belediye bütçesinin %0,5'i (binde beş) oranında kaynak ayrılması gerekmektedir.

Ağrı Belediyesi bütçesi üzerinde yapılan incelemelerde 31.12.2024 tarihi itibarıyla bu amaca yönelik herhangi bir ödenek tahsis edilmediği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, idarece mevzuat hükümlerine göre hayvan bakımevleri için ayrılması gereken payın ayrılması ve bu payın amacı dışında kullanılmaması gerekmektedir.

BULGU 8: Belediye İtfaiye Yönetmeliği'ne Göre Bulundurulması Gereken Araçların Belediyede Mevcut Olmaması

Belediye İtfaiye Yönetmeliği'nde belirtilen asgari araç sayısının Ağrı Belediyesinin İtfaiye teşkilatında bulunmadığı görülmüştür.

Belediye İtfaiye Yönetmeliği'nin "Araç" başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrasında itfaiye teşkilatının asgari araç sayısının ilgili TSE veya EN standartlarına uygun olarak nüfus kriteri esas alınarak belirleneceği, aynı maddenin birinci fıkrasının (ğ) bendinde; nüfusu 400.000-600.000 olan yerlerde en az 2 adet kurtarma aracı, 2 adet çok maksatlı kurtarma aracı, 14 adet itfaiye söndürme aracı, 4 adet merdivenli araç, 4 adet çift kabinli pikap, 2 adet hizmet aracının olacağı, ikinci fıkrasında itfaiye araçlarının cins ve nitelik yönünden, teknolojik gelişmelere uygun olarak geliştirileceği ve yenileneceği belirtilmiştir.

Belediye İtfaiye Yönetmeliğinde, Belediyelerin nüfus ölçütüne göre asgari araç sayısını itfaiye teşkilatında bulundurması ve bu araç ve gereçlerin temini bakım ve onarımı için gerekli ödeneğin ayrılması gerektiği anlaşılmaktadır. Ağrı ilinin 2023 yılı nüfusu esas alınarak Yönetmelik'in 42'nci maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendinde belirtilen araçlar belediye bünyesinde bulundurulmalıdır.

Kamu idaresi cevabında, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Belediye İtfaiye Yönetmeliği'ne göre envanterde bulundurulması gereken asgari araçların bulundurulması ve yangınla mücadele kapsamında kullanılması gereken ödeneklerin bütçeye konulması gerekmektedir.

BULGU 9: İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı ile İlgili Mevzuata Aykırı Hususların Bulunması

Belediye sınırları içerisinde yer alan bazı işletmelerin işyeri açma ve çalışma ruhsatı olmadan faaliyette bulundukları görülmüştür.

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'in "İşyeri açılması" başlıklı 6'ncı maddesinde; yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyeri açılmayacağı ve çalıştırılmayacağı, işyerlerine bu Yönetmelik'te belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ile tescil ve benzeri işlemlerin bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmayacağı, işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerlerinin yetkili idareler tarafından kapatılacağı belirtilmiştir.

Anılan Yönetmelik, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yetkili idareyi belediye olarak tanımladığından, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde iş yeri açma ve çalışma

ruhsatlarının ilgili belediye tarafından verilmesi, ruhsatsız faaliyette bulunan işyerlerinin ise kapatılması gerekmektedir.

Ağrı Vergi Dairesi Müdürlüğünden alınan verilere göre 2024 yılı itibarıyla, Belediye sınırları içerisinde vergi mükellefi olarak faaliyette bulunan 5220 adet işyerinin olduğu, bu işyerlerinden 4958 adedine Belediye tarafından ruhsat verilmesi gerektiği kalan 262 adedinin ise Belediye dışındaki yetkili idareler tarafından ruhsatlandırılması gereken işyerlerinden olduğu anlaşılmıştır. Belediyeden alınan verilere göre ise bu işyerlerinden 1947 adedinin ruhsatlı olduğu, 3011 adet işyerinin ise ruhsatsız şekilde faaliyette bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca belediye tarafından kiraya verilen 5 işletmenin ise ruhsatının olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Belediye tarafından ruhsatsız faaliyette bulunan işyerlerine ilişkin olarak yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca gerekli çalışmaların başlatılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 10: İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Belediye Tarafından Verilmeyen Bazı İşletmelere Çevre Temizlik Vergisi Mükellefiyetinin Tesis Edilmemesi

İş yeri açma ve çalışma ruhsatı Belediye tarafından verilmeyen bazı işletmelere çevre temizlik vergisi mükellefiyetinin tesis edilmediği görülmüştür.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun mükerrer 44'üncü maddesinde belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ve belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanan konut, iş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binaların çevre temizlik vergisine tabi olduğu,

Su tüketim miktarı esas alınmak suretiyle hesaplanan çevre temizlik vergisinin, su faturasında ayrıca gösterilmek suretiyle tahakkuk etmiş sayılacağı, bu suretle tahakkuk eden verginin, su tüketim bedeli ile birlikte belediyelerce tahsil edileceği,

İş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergisinin, belediyelerce binaların tarifiedeki derecelere intibak ettirilmesi üzerine her yılın Ocak ayında yıllık tutarı itibarıyla tahakkuk etmiş sayılacağı belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerine göre, İş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre temizlik vergilerinin tahakkuk ve tahsilat işlemleri ilgili belediyeler tarafından yapılmaktadır.

3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun'un 3 üncü maddesine göre belediye hudutları ile mücavir alan içinde kalan tüm işyerleri ve işletmelere işyeri açma ve çalışma ruhsatı verme yetkisinin belediyelerde olduğu; 2'nci maddesinde ise hangi iş yerlerine bu Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı alanlarda faaliyet gösteren işletmeler ruhsat için Belediyeye başvurmayacak, ilgili meslek odalarına veya belirli kurumlara başvurarak iş yeri açma ve çalışma ruhsatını alacaklardır.

Ağrı Vergi Dairesi Müdürlüğünden Ağrı sınırları içerisinde faaliyet gösteren işletmelerin listesi alınmış ve bu listeden iş yeri açma ve çalışma ruhsatı Belediye tarafından verilmeyen iş yerlerinin çevre temizlik vergisi mükellefiyeti sorgulanmış ve 262 işyerinin çevre temizlik vergisi mükellefiyetinin olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, iş yeri açma ve çalışma ruhsatı Belediye tarafından verilmeyen işletmelerin çevre temizlik vergisi mükellefiyetinin düşük bir oranda kaldığı, bu oranı artırmak için yoklama servisinin etkin olarak kullanılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BULGU 11: Kanun Gereğince Kadınlar ve Çocuklar İçin Açılması Zorunlu Konukevlerinin Açılmaması

Kanun hükümlerine göre idare tarafından kadınlar ve çocuklar için açılması zorunlu konukevinin açılmadığı görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyenin görev ve sorumlulukları" başlıklı 14'üncü maddesinin (a) bendine göre; büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır.

Kadın konukevleri, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların durumlarının, aileleri ya da eşleri ile olan anlaşmazlıklarının incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar yapılmaktadır. Söz konusu kadın ve beraberindeki çocuklarına doğrudan ya da ilgili kurumlara yönlendirmek suretiyle güvenlik, danışmanlık, tıbbi destek, geçici maddi yardım, kreş, mesleki

eğitim kursu, grup çalışmaları, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vb. alanlarda destek sunulmaktadır.

Bu kapsamda yapılan inceleme sonucunda, İdarenin açmış olduğu herhangi bir konukevinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin olarak fizibilite çalışmasının yapıldığı, ancak uygun yer, bütçe, personel ve güvenlik önlemlerinin sağlanamadığı bu nedenle konukevi açılmasının ertelendiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak belediyelerin, önleyici ve koruyucu hizmetler çerçevesinde mağdur kadın ve çocuklar için mevzuatta belirtilen konukevlerini imkanlar doğrultusunda açması ve bu alandaki destekleri artırmada aktif bir rol üstlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 12: Coğrafi ve Kent Bilgi Sisteminin Kurulmaması

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında sayılan Coğrafi ve Kent Bilgi Sisteminin kurulmadığı görülmüştür.

Coğrafi ve Kent Bilgi Sistemi; her türlü coğrafi referanslı bilginin etkin olarak elde edilmesi, depolanması, güncellenmesi, kullanılması, analizi ve görüntülenmesi için bilgisayar donanımı, yazılımı, personel ve yöntemlerin organize olarak bir araya toplanmasını ifade eder. Dünya genelinde GIS (Geographic Information System) olarak adlandırılan bu sistem, gelişmeye dayalı yerel yönetim stratejisinde kentlerin planlanması, planların uygulanması, kentli ve taşınmazların coğrafi olarak izlenmesi gibi alanlarda etkin şekilde kullanılan bir araç haline gelmiş ve kent bazına indirgendiğinde Kent Bilgi Sistemi (KBS) çatısı altında yerini almıştır.

Kent bilgisi, altyapıdan üstyapıya, planlamadan sağlığa, güvenlikten ulaşım, eğitimden turizme kısaca kent hayatındaki tüm olgulardır. Kurumlarca toplanan, saklanan, paylaşılan ve gerektiğinde kamuya sunulan hizmetlerdeki her bir fonksiyon, kent bilgisiyle doğrudan ilişkilidir. Kent bilgi sistemleri ise kent ve kentliye ait bilgilerin belirli yöntemlerle toplanması uygun yazılım ve donanımlar kullanıp bir veri tabanına aktarılması, veriler arasındaki ilişkilerin kurulması, yönetilmesi ve doğru sorgulamalar oluşturup analizlerin yapılarak kentin her türlü ekonomik, sosyal, kültürel, idari ve diğer hizmetlerinin en iyi şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak amacı ile kurulan sistemleri ifade eder.

KBS'ler kentsel faaliyetlerin yerine getirilmesinde en uygun kararı verebilmek için

ihtiyaç duyulan, planlama, mühendislik, eğitim, sağlık, emniyet turizm ve benzeri temel hizmetler ile yönetsel bilgileri hızlı ve sağlıklı bir şekilde irdelemekte, bilgisayar teknolojisinin yardımıyla, kentin sosyokültürel gelişiminin izlenerek gerekli fiziksel planlama çalışmalarının yönlendirilmesine, kentin alt ve üst yapı tesislerinin bakım-onarım ve yenilenmesine, imar-kadastro-insan-toprak ilişkilerinin kurulmasına, ulaşım-nüfus-suç vb. analizlerin yapılmasına çağdaş bir anlayışla yardımcı olmaktadır. Hızla büyüyen ve gelişen kentlerin bugüne ve yarına ilişkin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi bakımından bilgi sistemlerinin kurulması ve önemli bir hizmet aracı olarak düşünülmesi, Türkiye'de de belediyelerin gündemine girmiş bulunmaktadır.

Belediyeler, kent halkının yerel nitelikteki ortak hizmetlerinin yürütülmesinde görevli, yetkili ve sorumludurlar. Yönetimlerde sağlıklı bilgiye hızlı erişimin sağlanması, kentsel faaliyetlerin yerine getirilmesi, kente ait konumsal bilgilerin kontrol altına alınarak düzenli bir şekilde işlenmesi ile mümkün olacaktır. Belediyede İmar ve Şehircilik, Emlak ve İstimlak ve Fen İşleri Müdürlükleri vb. birimlerdeki konum bilgisine dayalı hizmetlerin yürütülmesi aşamasında, veri temininin zorluğu ve organizasyon eksikliğinden yoğunluk yaşanmakta ve işlemler zamanında yerine getirilememekte, tapu kayıtlarının güncelleştirilmemesinden dolayı emlak vergisi kayıpları meydana gelmektedir.

Gelişen teknoloji ile kentteki konumsal bilgiler, bir araya getirilerek bir bilgisayar ortamında depolanabilmekte ve işlemler bu bilgisayarlar aracılığı ile takip ve organize edilebilmektedir. Bilgi teknolojisi, karar alma sürecinde temel girdileri oluşturan bilgilerin hızlı, güvenilir ve kapsamlı olmasını sağlayarak, karmaşık organizasyonların etkin ve verimli bir biçimde yönetimini kolaylaştırmaktadır. Kent bilgi sistemleri;

- Hava fotoğrafları ve uydu görüntüleri verileriyle kaçak yapılaşmanın önlenmesi,
- Kentsel arazi kullanım, nazım ve uygulama imar planlarının üretilmesi,
- Yapılaşmanın imar verilerine göre kontrolü,
- İmar izni yapım ve işyeri ruhsatlarının doğru verilere uygun verilmesi,
- Kentin tarihsel ve yeşil dokusunun korunması,
- Emlak vergisinin geoteknik verilerden yararlanarak belirlenmesi ve vergi tahsilâtının mülkiyet verilerinden yararlanılarak yapılabilmesi (dolayısıyla gelirlerin artması),
- Kentsel toprak değer analizleri yapılarak haksız kazancın ve vergi kaybının önüne geçilmesi,

- Ulaşım ve taşıt trafiğinin daha sağlıklı bir şekilde düzenlenmesi,
- Trafik hacminin kaza verilerinin analizi ve buna göre ulaşım planlarının hazırlanması gibi önemli konularda katkı sağlayacaktır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediyelerin görev ve sorumluluklarını hükme bağlayan 14'üncü maddesinin birinci fıkrasında Belediyenin, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla, coğrafi ve kent bilgi sistemleri hizmetlerini yapacağı veya yaptıracağı belirtilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla kentsel hizmetlerin verimli sunulmasını sağlayan bir araç olan coğrafi ve kent bilgi sistemlerinin yapılması veya yaptırılması gerekmektedir.

BULGU 13: İmar Programlarının Hazırlanmaması

Belediyenin imar planına uygun olarak imar programının hazırlanmadığı görülmüştür.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun “İmar Programları, Kamulaştırma ve Kısıtlılık Hali” başlıklı 10'uncu maddesine istinaden belediyeler; imar planlarının yürürlüğe girmesinden en geç 3 ay içinde, bu planı tatbik etmek üzere 5 yıllık imar programlarını hazırlamalıdır. Bu program içinde bulunan kamu kuruluşlarına tahsis edilen alanlar, ilgili kamu kuruluşlarına bildirilmelidir. Beş yıllık imar programları sınırları içinde kalan alanlardaki kamu hizmet tesislerine tahsis edilmiş olan yerlerin bu program süresi içinde ilgili kamu kuruluşlarınca kamulaştırılması için gerekli ödenek kamu kuruluşlarının yıllık bütçelerine konulmalıdır.

İmar planlarının yürürlüğe girmesinden itibaren en geç üç ay içinde bu planı tatbik etmek üzere 5 yıllık imar programlarının hazırlanması gerektiğinin Kanun ile kurala bağlandığı, bu hükümlerle Kanun koyucunun taşınmaz sahiplerinin haklarının sürüncemede bırakılan imar planlarıyla zarara uğramasının önüne geçmeyi ve özel mülk statüsünden çıkması planlanan ve bu niteliği itibarıyla tasarrufu kısıtlanan taşınmazlar için haksız mali yükümlülöklere engel olmayı amaçladığı, bu nedenle imar planına alınan yerler için, plan tarihinden itibaren en geç üç ay içinde imar programının hazırlanması gerektiğini öngördüğü anlaşılmaktadır.

Belediyenin şehrin değişik kısımları için hazırlanmış imar planları bulunmaktadır. Fakat bu imar planlarının yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde planlara uygun olarak imar planlarını uygulamak üzere hazırlanması gereken 5 yıllık imar programlarının hazırlanmadığı, bu sebeple imar planlarının uygulamasında zorluklara neden olduğu görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, idare tarafından mevzuat hükümleri doğrultusunda imar programları hazırlanması gerekmektedir.

BULGU 14: Belediye Tarafından Yönetilen Toptancı Halinde Eksiklikler Bulunması

Belediyeye ait toptancı halinin mevzuat hükümlerine göre idare edilmediği, kanunda belirtilen asgari yapıların bulunmadığı, hal rüsumu ödemelerinin zamanında yapılmadığı ve zorunlu personel sayılarında eksiklik olduğu görülmüştür.

Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un "Toptancı hallerinin kurulması ve kapatılması" başlıklı 3'üncü maddesinde;

"Toptancı halleri; imar planlarında belirlenmiş alanlarda, halin sınıfına, büyüklüğüne ve işlem hacmine göre yönetmelikle belirlenen müzayede, depolama, tasnifleme ve ambalajlama tesisleri ile laboratuvar ve soğuk hava deposu gibi diğer asgari koşulları taşıyan projeler çerçevesinde gerçek veya tüzel kişiler ile belediye sınırları içinde belediyeler, büyükşehir belediye sınırları içinde büyükşehir belediyeleri tarafından kurulur. Gerçek veya tüzel kişiler tarafından toptancı hali kurulması ilgili belediyenin iznine tabidir.

...

İmar planlarında toptancı hal yeri olarak belirlenmiş alanlar başka bir amaçla kullanılamaz ve bu alanların çevresi toptancı halinin faaliyetini engelleyecek veya insan sağlığına zarar verecek şekilde iskâna açılamaz.

Bu maddede öngörülen şartları taşımadığı Bakanlık veya belediyece tespit edilen toptancı halleri belediyece kapatılır. Halin kapatılışı, en geç bir ay içinde ilgili belediye tarafından Bakanlığa bildirilir."

Aynı Yönetmelik'in "Hal rüsumu" başlıklı 8'inci maddesinde;

"(4) Hal rüsumunun tahakkuk, tahsil ve paylaşımına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

(6) Dördüncü fıkra uyarınca belediye toptancı halinin bağlı olduğu belediye hesabında biriken tutarlar, ilgili belediyeye gelir olarak kaydedilir ve bu şekilde gelir olarak kaydedilen tutarların en az yüzde onu toptancı halinin temizlik, güvenlik, aydınlatma, bakım ve onarım ihtiyaçlarının karşılanması ve kapasitesinin artırılması, ihtiyaç duyulan bilgi işlem sisteminin kurulması ve lüzumlu diğer teknik donanımın sağlanması, soğuk hava deposu, laboratuvar, tasnif ve ambalajlama ile diğer ortak tesislerin kurulması ve işletilmesi için harcanmak üzere, izleyen yıl belediye bütçesine ödenek olarak konulur. Bu şekilde ayrılan ödenekler amacı dışında kullanılamaz.”

hükümleri yer almaktadır.

Sebze ve Meyve Ticareti ve Toptancı Halleri Hakkında Yönetmelik'in 22'nci maddesinin üçüncü fıkrasında, Belediyece görevlendirilecek zabıta sayısının, küçük toptancı hallerinde 3 (üç), orta toptancı hallerinde 15 (on beş), büyük toptancı hallerinde ise 30 (otuz) kişiden az olamayacağı ve yapılacak görevlendirmelerde, toptancı halinin işlem hacminin de dikkate alınması gerektiği;

Aynı Yönetmelik'in 43'üncü maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinde, bildirim üzerine tahakkuk eden hal rüsumunu 5 iş günü içinde ödemenin veya ödenmesini sağlamanın bildirimcilerin yükümlülüğünde olduğu, 44'üncü maddenin onuncu fıkrasında hal rüsumuna ilişkin ödemelerin 45'inci maddeye göre Bakanlıkça belirlenen banka nezdinde açılan hesaba yatırılacağı, 45'inci maddede hal rüsumunun paylaşımının nasıl yapılacağı, 41'inci maddenin ondördüncü fıkrasında bildirim üzerine tahakkuk eden hal rüsumunun beş iş günü içinde ödenmemesi halinde, ödeme yapılana kadar yeni bir bildirimde bulunulamayacağı;

ifade edilmiştir.

Belediye tarafından yönetilen toptancı halinde;

- Toptancı halinin Yönetmelik'in 9'uncu maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olarak etrafının insan ve mal girişini engelleyecek şekilde çevrilmediği, halin içerisinden yol geçtiği, hale giren ve çıkan araçların fiili kontrollerinin eksik yapıldığı ve asgari yapıların bulunmadığı,

- Belediye toptancı halinde asgari 15 zabıta görevlendirilmesi gerekirken 3 zabıta ile hizmet verildiği,

-Hal rüsumuna ilişkin tahsilatların zamanında yapılmadığı,

- Elde edilen gelirlerden yüzde 10 oranında bütçe ödeneği ayrıldığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Belediyeğe ait toptancı hallerinde yukarıda anılan mevzuat hükümlerine uygun işlemler tesis etmesi, gerekli yapıların inşa edilmesi, ödemelerin takibinin yapılması ve mevzuat hükmüne göre bütçe ödeneğinin ayrılması gerekmektedir.

BULGU 15: Belediye Meclisince Kesin Hesabın Geç Onaylanması

Ağrı Belediyesinin 2023 yılı kesin hesabının belediye meclisince zamanında kabul edilmediği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Meclisin görev ve yetkileri" başlıklı 17'nci maddesinde kesin hesabı kabul etme yetkisi belediye meclisine verilmiştir. "Kesin hesap" başlıklı 64'üncü maddesinde ise kesin hesabın belediye başkanı tarafından hesap döneminin bitiminden sonra nisan ayı içerisinde encümene sunulacağı ve mayıs ayı içerisinde belediye meclisince görüşülerek karara bağlanacağı ifade edilmiştir. Devam eden fıkrada kesin hesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde bütçeye ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Yine aynı Kanun'un "Meclisin Feshi" başlıklı 30'uncu maddesinin (a) fıkrasında; Belediye meclisinin kendisine kanunla verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal etmesi ve bu durumun belediyeye ait işleri sekteye veya gecikmeye uğratması durumunda İçişleri Bakanlığının bildirimi üzere Danıştay kararı ile meclisin feshedileceği ifade edilmiştir.

09.10.2005 tarih ve 25961 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Belediye Meclis Çalışma Yönetmeliği'nin 14'üncü maddesinde; bütçe ve kesin hesabın tümüyle reddedilemeyeceği ancak değişiklik yapılarak kabul edilebileceği belirtilmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 40'ncı maddesinde; Kesin hesabın mali hizmetler birimi tarafından mali yılın bitiminden itibaren hazırlanarak üst yönetici tarafından Nisan ayı içerisinde encümene sunulacağı, encümenin en geç nisan ayı sonuna kadar inceleyip görüşüyle birlikte meclisin mayıs ayı toplantısında görüşülmek üzere üst yöneticiye sunacağı ifade edilmiştir. Devam eden fıkrada kesin hesabın haziran ayı sonuna kadar Sayıştay Başkanlığına gönderileceği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, Ağrı Belediyesi'nin 2023 yılı kesin hesabının Nisan ayında encümende görüşülmesi amacıyla Mali Hizmetler Müdürlüğü tarafından 15.04.2024 tarihinde Belediye Başkanlığına sunulduğu, ancak Başkanlık tarafından Mali Hizmetler Müdürlüğüne geri gönderildiği, bu nedenle kesin hesabın Mayıs ayı Meclis toplantısına sunulmadığı ve yasal süresi içerisinde mecliste onaylanmadığı, sürecin devamında kesin hesabın Haziran ayı sonunda encümene sunulduğu ve Temmuz ayı Meclis toplantısında kabul edildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli özen gösterilerek mevzuat hükümlerine uyulacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; bir önceki mali yıl kesin hesabının belediye meclisince mayıs ayı içerisinde aynen veya değiştirilerek kabul edilmesi ve haziran ayı içerisinde Sayıştay Başkanlığına sunulması gerekmektedir. Kesin hesabın onaylanmaması veya geç onaylanması durumunda mevcut mali yılın bütçesine dair analizlerin yapılmasını ve bir sonraki yılın bütçe hazırlık sürecini olumsuz etkileyebilir. Önceki yılın mali performansına dair analizlerin zamanında yapılamaması, bütçe hazırlık sürecinde sapmalara ve tahmin hatalarına yol açabilir. Bu durum belediyenin bütçe disiplini koruma noktasında ciddi riskler doğurabilir.

Ayrıca bu durum 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer alan iç ve dış denetimin sağlıklı bir biçimde yapılamamasına neden olabilir.

Kaldı ki 5393 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesine göre kesin hesabın geç onaylanması durumu, belediye meclisinin kanunla kendisine verilen görevi ihmal etmesi ve bu durumun belediyeye ait işleri sekteye uğratması veya gecikmeye uğratması durumunda İçişleri Bakanlığının bildirimi üzerine Danıştay kararı ile meclis feshedilebilir.

Bu itibarla, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 64'üncü maddesi gereğince kesin hesabın zamanında onaylanması gerekmektedir.

BULGU 16: Güvenlik Şartlarını Taşımayan Asansörlerin Mühürlenmemesi

Asansör muayene kuruluşunca denetimi yapılarak kırmızı renkli ve sarı renkli bilgi etiketi takılan asansörlere, uygun hale getirilmesi için verilen süre sonunda idarenin gerekli mühürleme işlemlerini yapmadığı görülmüştür.

Asansör Periyodik Kontrol Yönetmeliğinin "Periyodik kontrol sonuçlarının değerlendirilmesi" başlıklı 11'inci maddesinde;

“(6)(Değişik:RG-13/9/2022-31952)Kırmızı renkli bilgi etiketi iliştiirilen ve güvensiz olarak tanımlanan asansörün kullanımına bina sorumlusu tarafından izin verilmez. Bu asansörde tespit edilen uygunsuzlukların en fazla altmış gün içerisinde giderilmesi bina sorumlusunca sağlanır. Bu sürenin bittiği tarih itibarıyla en fazla üç işgünü içerisinde A tipi muayene kuruluşu tarafından takip kontrolü yapılır. Takip kontrolü neticesinde kırmızı renkli bilgi etiketi iliştiirilmesine neden olan uygunsuzlukların giderilmediği belirlenen asansör, ilgili idare tarafından ana besleme sisteminden elektriğinin kesilerek mühürlenmesi yoluyla hizmetten men edilir. Söz konusu mühürleme işleminde ilgili idare tarafından EK-2'deki formata uygun tutanak, üç nüsha olarak düzenlenir ve birer nüshası A tipi muayene kuruluşu ile bina sorumlusuna iletilir.

(7) Güvensiz olarak tanımlanan asansörün altıncı fıkrada belirtilen süre içerisinde güvenli hale getirilmeden kullanırlılmasından doğabilecek can ve mal kaybından bina sorumlusu mesuldür.

(8)(Değişik:RG-13/9/2022-31952)Sarı renkli bilgi etiketi iliştiirilmiş olan asansördeki uygunsuzlukların en fazla yüz yirmi gün içerisinde giderilmesi bina sorumlusunca sağlanır. Bu sürenin bittiği tarih itibarıyla en fazla üç işgünü içerisinde, A tipi muayene kuruluşu tarafından takip kontrolü yapılır. Takip kontrolü neticesinde sarı renkli bilgi etiketi iliştiirilmesine neden olan uygunsuzlukların giderilmediği belirlenen asansörün kullanımına bina sorumlusu tarafından izin verilmez ve ilgili idare tarafından ana besleme sisteminden elektriğinin kesilerek mühürlenmesi yoluyla hizmetten men edilir. Söz konusu mühürleme işleminde ilgili idare tarafından EK-2'deki formata uygun tutanak, üç nüsha olarak düzenlenir ve birer nüshası A tipi muayene kuruluşu ile bina sorumlusuna iletilir.

(11)(Ek:RG-13/9/2022-31952)Kırmızı renkli bilgi etiketi iliştiirilen asansörün takip kontrolü neticesinde kusurlu duruma geçen ve periyodik kontrol tarihi başlangıç kabul edilerek yüz yirmi gün içerisinde hafif kusurlu veya kusursuz hale getirilmediği ikinci takip kontrolünde tespit edilen asansör, ilgili idare tarafından mühürlenerek hizmetten men edilir.”

hükümleri yer almaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; sarı renkli etiket ve kırmızı renkli etiket takılan asansörlere aykırılıkların giderilmesi için süre verileceği süre sonunda uygun hale getirilmeyen asansörlerin idare tarafından mühürlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, asansörlerin periyodik muayeneleri sonucunda verilen etiketlerin listeleri idareden talep edilmiş ve belirlenen sürelerde asansörlerin uygun hale getirilip getirilmediği incelenmiş olup kırmızı ve sarı etiket takılan ve belirlenen sürede uygun hale getirilmeyen 150 adet asansörün mühürlenmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak, idarenin asansörlerin periyodik kontrol yönetmeliğindeki hükümlere göre hareket etmesi, can ve mal güvenliği için gerekli yaptırımları uygulaması gerekmektedir.

BULGU 17: Su Kayıplarının Kontrolünde Eksiklikler Bulunması

İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği'nde yer verilen birtakım gerekliliklerin tam olarak yerine getirilmediği görülmüştür.

Anılan Tebliği'n 5'inci maddesinde; idareler içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerindeki idari ve fiziki su kayıplarının önlenmesi için; idari ve fiziki su kayıplarının ölçüme dayalı olarak belirlenmesini, şebekenin ve sistemin şartnamelere ve uygulama projelerine uygun yapılmasını, kullanılan malzemelerin standartlara uygun olarak temin edilmesini, sistemde ana basınç bölgesi ve alt bölgelerin oluşturulmasını, şebekede etkili bir basınç ve debi yönetimi ile optimum işletme şartlarının sağlanmasını, sistemin izlenmesi ve kayıt altına alınmasını ve etkili bir su yönetim sistemini sağlamakla yükümlüdür.

Diğer taraftan anılan Tebliğin 6'ncı maddesinde temin edilen içme suyu hacminin ve debisinin ölçülmesi, 7'nci maddesinde Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) veri tabanının kurulması, 8'inci maddesinde izleme sistemlerinin kurulması, 9'uncu maddesinde şebekenin hidrolik modellemesinin ve kalibrasyonunun yapılması, 10'uncu maddesinde şebekelerin sahada alt bölgelere ayrılması, 11'inci maddesinde yazılımlar ve verilerin, ana veri tabanı ile entegre hale getirilmesi ve 12'nci maddesinde içme-kullanma suyu temin ve dağıtım sistemlerinin entegre yönetimi hakkında detaylı düzenlemeler yapılmıştır.

Bu kapsamda yapılan incelemede idarece;

- CBS veri tabanının oluşturulmadığı,
 - Scada sisteminin olmadığı ve sadece depo seviyeleri kontrol edildiği, basınç ölçer vanalarının bulunmadığı,
 - Şebeke elemanları ve sayaçlar kodlanarak CBS veri tabanına işlenmediği,
- tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

Bu itibarla, Belediye tarafından ilgili mevzuat kapsamında belirtilen yükümlülüklerden yerine getirilmeyenler tespit edilerek gerekli işlemler yapılmalıdır.

BULGU 18: Kaçak Su Kullanımının Denetiminde Eksiklikler Bulunması

Belediye sınırları içerisinde abonesiz ve sayaçsız şekilde mevzuat hükümlerine aykırı olarak kaçak su kullanımları olduğu ve idare tarafından gerekli denetimlerin zamanında ve sürekli olarak yapılmadığı görülmüştür.

Kaçak su kullanımı, su kaynaklarının israfı ve yönetimi açısından önemli bir sorun teşkil etmektedir. Belediyelerin bu konuda gerekli denetimleri etkin bir şekilde gerçekleştirememesi hem kamu kaynaklarının israfına hem de hizmetlerin sürdürülebilirliğine zarar vermektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyelerin su hizmetleri konusunda görevlerini ve yetkilerini belirlemektedir. Belediyeler, suyun dağıtımı ve kullanımını denetlemekle yükümlüdür.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Karşılıksız yararlanma" başlıklı 163'üncü maddesinde;

"...

Abonelik esasına göre yararlanılabilen elektrik enerjisinin, suyun veya doğal gazın sahibinin rızası olmaksızın ve tüketim miktarının belirlenmesini engelleyecek şekilde tüketilmesi halinde kişi hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

hükmü yer almaktadır.

2872 sayılı Çevre Kanununda ise su kaynaklarının korunması, kullanımı ve yönetimi ile ilgili düzenlemeleri içermektedir. Kaçak su kullanımı, çevreye zarar veren bir faaliyet olarak tanımlanmış ve bu konuda gerekli denetimlerin yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Yapılan incelemede; Su ve Kanal Müdürlüğünde görevli personel tarafından Ağrı ilinde bulunan oto sanayi bölgesinde kaçak su kullanımı ile ilgili denetim yapılmış 22 adet işyerinde kaçak su kullanımı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında özetle, sanayi sitesinde kaçak su kullanımıyla ilgili denetimlerin yapıldığı, esnafa abonelik işlemleri için bilgilendirme sağlandığı, boş ve faal olmayan iş yerlerinin tespit edildiği, abonelik yapmayanlara tutanak düzenlendiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, idare tarafından su yönetimi ve denetimi alanında belediye personeline yönelik eğitim programları düzenlenmeli, halkın su tasarrufu ve kaçak kullanımın zararları konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla kampanyalar düzenlenmeli ve gerekli denetimler yapılarak ilgili kişiler hakkında idari ve cezai yaptırımların uygulanması gerekmektedir.

BULGU 19: Kullanım Süresi Dolan Su Sayaçlarının Yenilenmemesi

Ağrı ili genelinde kullanılan su sayaçlarının kullanım süresi dolmasına rağmen idare tarafından değişiminin zamanında yapılmadığı görülmüştür.

Elektrik, Su ve Gaz Sayaçları Muayene Yönetmelik'inin "Periyodik muayene" başlıklı 8'inci maddesinin ikinci fıkrasında;

"Bu Yönetmelik kapsamındaki sayaçların periyodik muayene süresi EK-1'de belirtilmiştir. Periyodik muayene süresi, tarih olarak değil yıl olarak izlenir ve yıl içerisinde hangi tarihte damgalanmış olursa olsun damgalandığı yıl birinci yıl olarak sayılır. Kalan süre, damgalandığı yılı takip eden yıldan itibaren hesaplanır."

Elektrik, Su ve Gaz Sayaçlarının Muayene Esaslarının (EK-1) "Su Sayacı" başlıklı "Periyodik Muayene Süresi" maddesinde;

"Su sayaçlarının periyodik muayene süresi 10 yıldır."

hükümleri yer almaktadır.

Yapılan denetimlerde; İdareden alınan sayaçların damga tarihlerinin listesi istenmiş olup liste üzerinde yapılan inceleme neticesinde periyodik muayene süresi dolan sayaçlar tespit edilmiştir.

Periyodik muayene süresi dolan sayaçların doğru ve tam ölçüm yapıp yapmadığı tespit edilememekte, bu durumun idarenin su gelirlerinde kayıplara yol açabileceği ve su kayıp-kaçak oranının yüksek olmasına neden olabileceği değerlendirilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, İdarenin periyodik muayene süresi dolan sayaçların değişimlerini yaparak su gelirlerinde oluşabilecek kayıpların önüne geçmesi gerekmektedir.

BULGU 20: Belediyenin Tarifeler ve Abone Hizmetleri Yönetmeliğinin Bulunmaması

Belediye tarafından su satışı ve kullanılmış su bedeli ile ilgili tarifelerinin tespiti, tarife tespitinde esas alınacak hususların belirlenmesi ile tespit edilecek bedellerin tahsili ve abonelere verilecek hizmetlere ilişkin usul ve esasların belirlenmediği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesi ile mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla su ve kanalizasyon hizmetleri belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında belirlenmiştir. 831 sayılı Sular Hakkında Kanunun Ek 1'inci maddesi; “*Bir belde veya belde halkının müşterek ihtiyacına mahsus suların kaynakları belediye sınırı dışında bulunsa bile su yollarının ve kaynaklarının bakımı, onarılması, temizlenmesi ve suyun sıhhat şartlarına uygun bir halde bulundurulması belediyelere aittir.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Yukarıda anılan mevzuat hükümleriyle belirlenen görev alanı içerisinde, her türlü su kaynaklarından sağlanan içme, kullanma ve endüstri suyunun tüketicilere ulaştırılması ve kullanımdan sonra uzaklaştırılmasına ilişkin her türlü hizmet, bedel, pay, teminat ve yaptırımların tespiti ile bunların tahakkuk ve tahsili ilgili İdarece yapılmaktadır.

Yapılan incelemede, Belediye tarafından her yıl yeniden değerlendirme oranı dikkate alınmak suretiyle meclis kararıyla bir tarife belirlendiği tespit edilmiş olup belirlenen bu tarifenin esaslarının neler olduğu ve/veya nasıl oluşturulduğuna ilişkin veriye ulaşılamamıştır. İdarenin ayrıca kullanılmış atık sular için de gerekli tarifeyi belirlemediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

Sonuç olarak Belediye tarafından tarife tespit esasları, abone grupları, tarifenin uygulanmasına ilişkin esaslar, yaptırımlar tarifesini, kaçak su kullanımının detaylarının belirlendiği usul ve esasların hazırlanması gerekmektedir.

BULGU 21: Su ve Atıksu Tarife Tespit ve Hesabının Maliyetlere Dayalı Olarak Yapılmaması

Kurumun asli geliri niteliğinde olan 2024 yılı su ve atık su tarifelerinin Kanun ve Yönetmelik hükümlerine uygun olarak tespit edilmediği, yapılan hesaplamalarda gerçek maliyet değerlerinin kullanılmadığı görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyenin görev ve sorumlulukları" başlıklı 14'üncü maddesinde;

"Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanunun 75 inci maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile Devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz.); sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır.

... " hükmü yer almaktadır.

Yapılan incelemede, Kurum tarafından 2024 yılı için su ve atıksu tarife tespitine yönelik mevzuatın öngördüğü şekilde herhangi bir maliyet hesabının yapılmadığı, aksine tarife tutarlarının Meclis kararı ile belirlendiği ve güncellendiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

Şeffaflık, hukuk devletinin vazgeçilmez unsurlarındandır. Kurum tarafından su ve atıksu tarife bedellerine ilişkin gerçekçi bir maliyet hesabının yapılarak Kuruma ait internet sitesinde açıklanması ile abone konumunda olan vatandaşın faturalara yansıtılan bedellere ilişkin maliyet ve kâr oranlarını apaçık denetleyebilmesi ve hangi hizmetin karşılığında ne bedel ödediğini bilmesi vatandaşın Kuruma olan güvenini artırarak yükümlülüklerini yerine getirme noktasında istekli davranmasına vesile olacaktır.

Sonuç olarak, su ve atıksu tarife bedellerine ilişkin mevzuatın öngördüğü şekilde maliyet hesaplamasının yapılarak meclis kararı güncelleme uygulamasına son verilmesi ve ilgili tarifelerin maliyet hesabı doğrultusunda güncellenmesi gerekmektedir.

BULGU 22: Yağmur Suyu Hattının Bulunmaması

Belediye sınırları içerisinde idare tarafından yapılması gereken yağmur suyu hattının olmadığı görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunun “Belediyenin yetkileri ve imtiyazları” başlıklı 15’inci maddesinde;

“Belediyenin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

...

e) Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek; kaynak sularını işletmek veya işlettirmek.

... ” hükmü yer almaktadır.

Yukarıdaki mevzuat hükümde de belirtildiği üzere yağmur suyunun uzaklaştırılması belediyenin yetkileri arasındadır. Yağmur suyu drenaj sisteminin olmaması sonucunda oluşan yüzeysel akıntılar; ulaşım da aksamalara, altyapıya zarar verme potansiyeline ve çevresel kirliliğe neden olmaktadır.

Yapılan incelemede; belediye sınırları içerisinde yağmur suyu hatlarının olmadığı ve idare tarafından gerekli çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; Belediyenin ilgili yasal çerçeveleri dikkate alarak bu sorunun çözümüne yönelik adımlar atması gerekmektedir. Bu kapsamda hem kamu bilincinin artırılması hem de teknik alt yapının güçlendirilmesi gerekmektedir.

BULGU 23: Atıksu Arıtma Tesisinin Bulunmaması

Belediyenin sorumluluğu altındaki alanda atık suların arıtılabilmesi için atıksu arıtma tesisinin bulunmadığı görülmüştür.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun “İzin alma, arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğü” başlıklı 11'inci maddesine göre üretim, tüketim ve hizmet faaliyetleri sonucunda oluşan atıklarını alıcı ortamlara doğrudan veya dolaylı vermeleri uygun görülmeyen tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri atıklarını yönetmeliklerde belirlenen standart ve yöntemlere uygun olarak arıtmak ve bertaraf etmekle veya ettirmekle ve öngörülen izinleri almakla yükümlüdürler.

Ayrıca anılan madde gereğince; atıksuları toplayan kanalizasyon sistemi ile atıksuların arıtıldığı ve arıtılmış atıksuların bertarafının sağlandığı atıksu altyapı sistemlerinin kurulması, bakımı, onarımı, ıslahı ve işletilmesinden; büyükşehirlerde 20.11.1981 tarihli ve 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla belirlenen kuruluşlar, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler, bunların dışında iskâna konu her türlü kullanım alanında valiliğin denetiminde bu alanları kullananlar sorumludur.

Yapılan incelemede; İdarede atık su arıtma tesisinin bulunmadığı, atık suların direkt olarak şehirdeki iki nehre deşarj edildiği tespit edilmiştir. Bu durumun çevre sorunlarına neden olacağı düşünülmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlandığı ifade edilmiştir.

Yukarıda anılan mevzuat hükümlerine göre Belediye sorumluluğu altındaki alanlarda atık suları toplayan kanalizasyon sistemi ile atık suların arıtıldığı ve arıtılmış atık suların bertarafının sağlandığı atık su altyapı sistemlerinin kurulması, bakımı, onarımı, ıslahı ve işletilmesinden sorumludur. Bu sebeple atıksu arıtma tesisinin kurulması gerekmektedir.

BULGU 24: Döküm Alanları ile Bertaraf ve Depolama Sahalarının Belirlenmemesi

Belediye yetki ve görevleri arasında yer alan hafriyat toprağı, moloz vs. atıklar için döküm alanları ve bertaraf sahaları ile inşaat malzemeleri, odun, kömür, LPG vs. için depolama sahalarının belirlenmediğı görölmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun “Belediyenin yetkileri ve imtiyazları” başlıklı 15'inci maddesinin (o) bendi uyarınca, belediyelerin hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemesi; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri alması gerekmektedir.

Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğı'nin “Belediyelerin Görev ve Yetkileri” başlıklı 8'inci maddesinde ise, belediyelerin hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının kontrolüne ilişkin görevleri ifade edilmiş olup belediyelerin mücavir alanları içerisinde hafriyat toprağı ve inşaat atığı döküm ve bertaraf sahaları ile depolama sahalarını belirlemekle yükümlü oldukları hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, Belediye tarafından belirlenmiş, kurulan veya işletilen hafriyat toprağı ve inşaat atığı döküm ve bertaraf sahası ile depolama sahalarının bulunmadığı, mücavir alan sınırları içerisinde gerçekleştirilmekte olan hafriyat toprağı ve inşaat atıklarının taşınması, biriktirilmesi ve bertarafı faaliyetlerinin denetlenemediğı, gerekli tedbirlerin alınmadığı ve Belediyenin gelir kaybına uğradığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, meclis kararıyla döküm alanı ve bertaraf sahası belirlediğini belirtmiş olsa da gerekli kanıtlayıcı belgeler eklenmemiş ve gelir tarife cetvelinde ücret tarifesi belirlememiştir.

Sonuç olarak, hafriyat toprağı ve inşaat atığı döküm ve bertaraf sahaları ile depolama alanlarının belirlenmesi ve yönetmelik hükümlerinde belirtilen diğer görev ve sorumlulukların tam olarak yerine getirilmesi gerekmektedir.

BULGU 25: Atık Bırakanlara Ceza Kesilebilmesi İçin Yetki Başvurusunda Bulunulmaması

Çevre kirliliğine sebebiyet verecek şekilde atık bırakanlara 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca cezai müeyyide uygulanabilmesi için gerekli olan yetki başvurusunda bulunulmadığı

tespit edilmiştir.

Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nin;

“Genel Esaslar” başlıklı 13 üncü maddesinde;

“Hafriyat toprağı ile inşaat/yıkıntı atıklarının, üretici ve taşıyanları tarafından belediyelerin veya mahallin en büyük mülki amirinin gösterdiği ve izin verdiği geri kazanım ve depolama tesisleri dışında denizlere, göllere, akarsulara veya herhangi bir yere dökülmesi ve dolgu yapılması yasaktır.

Faaliyetleri sonucu hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atıklarının üretimine neden olacak özel veya resmi kişi, kurum ve kuruluşlar; bu atıkların üretilmesinden önce ilgili belediyeye/mahallin en büyük mülki amirine başvurarak gerekli izinleri almak, atıklarını bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara göre bu mercilerin göstereceği geri kazanım/depolama sahasına taşınmasını sağlamakla yükümlüdürler. Bununla ilgili işlemler 23 üncü maddede belirtilen esaslara göre yapılır.

Yapılan denetimlerde hafriyat toprağı ile inşaat/yıkıntı atıklarını Yönetmelikte belirtilen esaslara aykırı olarak çevre kirliliğine neden olacak şekilde alıcı ortama verdiği tespit edilen üretici, taşıyıcı ve depolayanlar hakkında 46 ncı maddede belirtilen cezai işlemler uygulanır. Ayrıca tespit edilen eksiklik veya kirlilik, tebliğ edilen süreler içinde giderilmezse bu atıkların toplanması, taşınması ve bertarafı maliyeti ilgililerden peşin olarak tahsil edilir. ”,

“Yönetmeliğe Aykırılık” başlıklı 46 ncı maddesinde;

“Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında Kanunun 15 ve 16 ncı maddelerinde belirtilen merciler tarafından gerekli işlemler yapılır ve Kanunun 20, 21, 23, 24 ve 26 ncı maddelerinde belirtilen cezalar verilir. ”

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun ‘İdari nitelikli para cezaları’ başlıklı 20 nci maddesinin (r) bendinde de;

“Bu Kanunda ve yönetmeliklerde öngörülen usûl ve esaslara, yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak atık toplayan, taşıyan, geçici ve ara depolama yapan, geri kazanan, geri dönüşüm sağlayan, tekrar kullanan veya bertaraf edenlere 90.000 Türk lirasından (2024 yılı için 433,018 TL) 360.000 Türk lirasına kadar (2024 yılı için 1.732.078 TL) , ithal edenlere 300.000 Türk lirası (2024 yılı için 1.443.397 TL) idarî para cezası verilir.

aynı maddenin 2 nci fıkrasında ise;

"Bu maddenin (k), (l), (r), (s), (t), (u), (v) ve (y) bentlerinde öngörülen idarî para cezaları kurum, kuruluş ve işletmelere üç katı olarak verilir. "

"İdari cezalarda yetki" başlıklı 24 üncü maddesinde;

"Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararlarını verme yetkisi Bakanlığa aittir. Bu yetki, 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından da kullanılır. ",

"Denetim, bilgi verme ve bildirim yükümlülüğü" başlıklı 12 nci maddesinde;

"Bu Kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Bakanlığa aittir. Gerekğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine devredilir. Denetimler, Bakanlığın belirlediği denetim usûl ve esasları çerçevesinde yapılır. "

hükümleri yer almaktadır.

2872 sayılı Çevre Kanunu ve Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği uyarınca, belediye tarafından belirlenen yerler dışında bir yere çevre kirliliğine sebep olacak şekilde hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının atılması, taşınması idari para cezasını gerektiren hallerdendir. Mezkur Yönetmelik uyarınca hafriyat sahalarını belirlemek ve denetlemek yetkisi belediye mücavir sınırları içinde belediyeye aittir. Yönetmelik'e aykırı hareket edenler hakkında ise 2872 sayılı Çevre Kanunu hükümlerinin uygulanacağı amirdir.

2872 sayılı Çevre Kanunu'na göre ise Kanunda ve yönetmeliklerde öngörülen usûl ve esaslara, yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak; atık toplayan, taşıyan, geçici ve ara depolama yapan, geri kazanan, geri dönüşüm sağlayan, tekrar kullanan veya bertaraf edenlere idarî para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca cezayı gerektiren fiillerin 3 yıl içerisinde tekrerrüü halinde ilk seferde bir kat, iki ve sonrakilerde ise 2 kat artırımlı uygulanacağı belirtilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 34 üncü maddesinde ise kanunlarda öngörülen cezaları vermek Belediye encümeninin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Ancak belediye tarafından söz konusu cezaların kesilebilmesi için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından denetim yetkisi alınmalıdır. Yapılan incelemelerde denetim yetkisi alınabilmesi için belediye tarafından herhangi bir girişimde bulunulmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulguda tespit edilen hususlara ilişkin olarak gerekli işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

Ağrı Belediyesi mücavir alan sınırları içerisinde Çevre Kanunu'na muhalefet edip çevreyi kirletenler hakkında caydırıcılığı sağlayacak idari para cezalarının uygulanabilmesi için izin alma işlemlerinin ivedilikle yapılmasının gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 26: Muhtelif İhtiyaçların Parçalara Bölünerek Doğrudan Teminle Karşılanması

İhale yapılmak suretiyle karşılanması gereken bazı mal, hizmet ve yapım işlerinin, doğrudan temin parasal sınırının altında kalacak şekilde parçalara bölünerek gerçekleştirildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 5'inci maddesinde; ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması gerektiği, bu Kanun'a göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulünün temel usuller olduğu; 22'nci maddesinin (d) bendinde, 2024 yılında büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin 622.756,00 TL, diğer idarelerin 207.453,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçları için doğrudan temin usulüne başvurulabileceği belirtilmiştir.

11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ'in "Parasal limitler kapsamında yapılacak alımlar ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak alımlar" başlıklı 14'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; 4734 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinde öngörülen ihale usulleriyle temin edilmesi gereken ihtiyaçların, parasal limitlerin altında kalacak şekilde adet, kısım veya gruplara bölünmek suretiyle temin edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Doğrudan teminle yapılan alımların incelenmesi sırasında; aynı ihale içinde yer alabilecek nitelikteki ihtiyaçların, birbirine yakın tarihlerde ve aynı yükleniciden parçalara bölünerek temin edildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, birimler tarafından talep edilen bazı ihtiyaçların farklı zamanlarda ortaya çıkması ve aciliyet arz etmesi nedeniyle ihale sürecinin uzunluğu dikkate alındığında doğrudan temin yoluna başvurulduğu, bundan sonraki süreçte mevzuat hükümlerine uygun hareket edilerek azami özenin gösterileceği ifade edilmiştir.

Doğrudan temin yöntemine ilişkin düzenlemeler, sınır değerin altındaki günlük ihtiyaçların hızlı şekilde karşılanması ile ekonomik olarak karşılanması arasında denge kurmayı esas almaktadır. Bu nedenle, Kanun'da belirlenen sınır değerlerin üzerindeki ihtiyaçların yine Kanun'da düzenlenen ihale yöntemleriyle karşılanması kamu kaynaklarının etkili, verimli ve ekonomik kullanılması açısından önem arz etmektedir.

BULGU 27: Hurda Niteliğindeki Varlıkların Satışının Zamanında Yapılmaması

Kamu İdaresine ait kullanılma olanağı kalmamış maddi duran varlıkların düzenli olarak elden çıkarılmadığı görülmüştür.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde; ekonomik ömrünü tamamlamış olan veya tamamlamadığı halde teknik ve fiziki nedenlerle alınış amaçları doğrultusunda kullanılması imkânı kalmayan ya da tamiri mümkün veya ekonomik olmayan arızalar nedeniyle kullanılmasında yarar görülmeyerek hizmet dışı bırakılan taşınırınların hurda olarak ifade edileceği belirtilmiştir.

Aynı Yönetmelik'in "Kayıt Zamanı, Kayıt Değeri ve Değer Tespit Komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesinde; taşınırınların çeşitli nedenlerle kullanılamaz hale geldiğinde, hurdaya ayrıldığında veya kaybolma, çalınma, canlı taşınırın ölümü gibi yok olma hallerinde kayıtlardan çıkış işlemine tabi tutulacağı ifade edilmiş olup aynı Yönetmelik'in "Hurdaya Ayırma Nedeniyle Çıkış" başlıklı 28'inci maddesinde hurdaya ayırma işleminin nasıl yürütüleceği açıklanmıştır. İlgili maddede ekonomik ömrünü tamamlamış olan veya tamamlamadığı halde teknik ve fiziki nedenlerle kullanılmasında yarar görülmeyerek hizmet dışı bırakılması gerektiği ilgililer veya özel mevzuatı çerçevesinde oluşturulan komisyon tarafından bildirilen taşınırınların, biri işin uzmanı olmak kaydıyla harcama yetkilisinin belirleyeceği en az üç kişiden oluşan komisyon tarafından değerlendirileceği, komisyonda hurdaya ayrılmasına karar verilen taşınırınlar için Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı'na ilişkin "Hesabın Niteliği" başlıklı 224'üncü maddesinde; bu

hesabın çeşitli nedenlerle kullanıma olanaklarını yitiren maddi duran varlıkların izlenmesi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca teknik ve fiziki nedenlerle hizmet dışı bırakılan taşınırların, Taşınır Mal Yönetmeliği'nde belirtilen usuller ile hurdaya ayrılması, hurdaya ayrılan bu varlıkların ilgili varlık hesabından çıkarılarak 294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı'nda izlenmesi ve satılarak ekonomik değer elde edilmesi gerekmektedir. Söz konusu satış işlemi ise varlık değerinin 294-Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı'na alacak kaydedilmesi suretiyle muhasebeleştirilmelidir.

Taşınır işlemlerinin sağlıklı şekilde yürütülmesi için hurda niteliğine haiz varlıkların usulüne uygun olarak hurdaya ayrılma işlemlerinin gerçekleştirilmesi, hurdaya ayrılanların satışının düzenli olarak yapılması, hurdaya ayırma ve satış işlemlerinin ise fiili durumu yansıtacak şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. İdarenin muhasebe kayıtları incelendiğinde son 2 (iki) yıl içerisinde hurda satışının gerçekleşmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, kullanma olanağı kalmayan maddi duran varlıkların ilgili mevzuat hükümlerine göre satışının gerçekleşmesi ve muhasebe kayıtlarının düzenli tutulması gerekmektedir.

BULGU 28: Piyasa Fiyat Araştırmasının Fatura Tarihinden Sonra Düzenlenmesi

İdarenin doğrudan temin ile yaptığı alımlarda fatura tarihinden sonra piyasa fiyat araştırması tutanaklarının düzenlendiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinde;

"...

d) Büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idarelerin onbeş milyar (2024 yılı için 622.756 TL), diğer idarelerin beşmilyar (2024 yılı için 207.453 TL) Türk Lirasını aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iştirak ilişkili alımlar.

...

Bu maddeye göre yapılacak alımlarda, ihale komisyonu kurma ve 10 uncu maddede sayılan yeterli kurallarını arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilir.” hükmü yer almaktadır.

Mevzuat hükmünden de anlaşılabacağı üzere mal, hizmet alımı yapılmadan piyasa fiyat araştırmasının yapılması gerekmektedir.

Yapılan incelemede; idare tarafından doğrudan temin usulü ile yapılan alımlarda piyasa fiyat araştırması ile fatura tarihi kıyaslanmış ve fatura tarihinden sonra düzenlenen piyasa fiyat araştırması tutanaklarının olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, piyasa fiyat araştırması yapılmaksızın tercih edilen yükleniciden alım yapıldığı ve gerekli belgelerin sonradan düzenlendiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli özen gösterilerek mevzuat hükümlerine uyulacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; idarenin doğrudan temin usulü ile yapılan alımlarında mevzuat hükmünde de belirtildiği şekilde alım yapılmadan önce ve alım yapılacak kişinin tespiti amacıyla piyasa fiyat araştırması yapılması gerekmektedir.

BULGU 29: Belli Süreyi Gerektiren Mal, Hizmet ve Yapım İşleri Kapsamındaki Doğrudan Temin Alımlarında Sözleşme İmzalanmaması

Kurum tarafından belli bir süreyi gerektiren doğrudan temin yöntemiyle yapılan bazı mal, hizmet alımları ile yapım işlerinin sözleşmeye bağlanması gerektiği halde yüklenicilerle herhangi bir sözleşme imzalanmadığı görülmüştür.

11.07.2023 tarih ve 32245 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Doğrudan Temin Yöntemiyle Yapılacak Alımlara İlişkin Tebliğ’in “Alımlara ilişkin uygulama esasları” başlıklı 4’üncü maddesinin beşinci fıkrasında; teslimi, sunumu veya yapımı belli bir süreyi gerektiren alımlar ile Kanunun 22’nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında yapılan alımlarda sözleşme imzalanmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede, doğrudan temin yöntemiyle gerçekleştirilen ve belli bir süreyi gerektiren bazı mal, hizmet alımları ile yapım işleri için sözleşme imzalanmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli özen gösterilerek mevzuat hükümlerine uyulacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, işin yapımı, malın teslimi ve hizmetin ifası sırasında yaşanabilecek aksaklıklarda ve hukuksal anlaşmazlıklarda idare açısından hak kaybı oluşmaması için belirli bir süreyi gerektiren mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde sözleşme düzenlenmesi gerekmektedir.

BULGU 30: Parasal Limitler Dâhilinde Yapılan Mal Alımlarında, Bütçeye Konulan Ödeneğin %10'unun Kamu İhale Kurulunun Uygun Görüşü Alınmadan Aşılması

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21'inci maddesinin (f) bendi ve 22'nci maddesinin (d) bendinde belirtilen parasal limitler dâhilinde yapılan mal alımlarına ilişkin harcamaların yıllık toplamının, 2024 yılı bütçesine bu amaçla konulan ödeneklerinin %10 unu, Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aştığı görülmüştür.

4734 sayılı Kanun'un "İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (1) bendinde; *"Bu Kanunun 21 ve 22 nci maddelerindeki parasal limitler dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamı, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin % 10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamaz."* hükmü yer almaktadır.

Anılan Kanun'un "Pazarlık usulü" başlıklı 21'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde idarelerin yaklaşık maliyeti 2.076.108,00 TL'ye kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımlarını pazarlık usulü ile temin edebileceği; "Doğrudan temin" başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde ise büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin 622.756,00 TL'yi, diğer idarelerin 207.453,00 TL'yi aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve işeye ilişkin alımlarını ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulü ile karşılanabileceği belirtilmektedir.

Buna göre Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, gerek 21'inci maddenin (f) bendi, gerekse temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve işeye ilişkin alımlar hariç 22'nci maddenin (d) bendi kapsamında yapacakları harcamalarda, bütçelerine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadan aşamayacaklardır.

4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 62'nci maddesinin (1) Bendi Kapsamında Yapılacak Başvurulara İlişkin Tebliğ'in "Genel esaslar" başlıklı 4'üncü maddesinin ikinci fıkrasında; Kanun'un 62'nci maddesinin (1) bendine göre, Kanun kapsamında yer alan ve bütçe sahibi olan kamu idarelerinin; Kanun'un gerek 21'inci maddesinin (f) bendi, gerekse temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve işeyle ilişkin alımlar hariç 22'nci maddesinin (d) bendi kapsamında yapacakları harcamalarda, bütçelerine bu amaçla konulan ödeneklerin %10'unu Kurulun uygun görüşü olmadan aşamayacağı, bu oran aşılarak Kuruma yapılan başvuruların reddedileceği,

Üçüncü fıkrasında ise Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ve 22'nci maddesinin (d) bendine göre ihtiyaçların temininde bütçe sahibi olan kamu idareleri tarafından, yıllık bütçelerine bu amaçla konulan toplam ödenek tutarının dikkate alınacağı; mal alımı, hizmet alımı veya yapım işleri için bütçelerine bu amaçla konan yıllık toplam ödenekleri üzerinden her biri için ayrı ayrı %10 oranının hesaplanacağı,

ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede, 4734 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin (f) bendi ile 22'nci maddesinin (d) bendine göre yapılan mal alımlarında, aşağıdaki tablodan görüleceği üzere bütçeye bu amaçla konulan ödeneklerinin %10'unun, Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 9: Doğrudan Temin ve Pazarlık Usulü ile Yapılan Alım ve Yapım İşlerinde Ödenek Sınırı Aşımı

Harcama Kalemleri	2024 Yılı Toplam Ödenek Tutarı (A)	Toplam Ödenek'in % 10'u (Sınır) (B=A*%10)	22/d ve 21/f Kapsamında Yapılan Harcama Tutarı (TL) (C)	Sınırı Aşan Tutar (TL) (D=C-B)	22/d ve 21/f Kapsamında Yapılan Harcama Tutarı/Toplam Ödenek Tutarı (C/A)
Mal Alımı	356.706.600,00	35.670.660,00	41.625.435,53	5.954.775,53	11,66

Belediye tarafından 2024 yılı içerisinde 4734 sayılı Kanun'un 21/f ve 22/d maddeleri kapsamında gerçekleştirilen mal alımlarında, bütçeye bu amaçla konulan ödenek'in %10'u tutarındaki sınırın, Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü alınmadan aşılması hususu, 4734 sayılı Kanun ve ilgili Tebliğ hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir.

BULGU 31: İdareye Ait Toplu Taşıma Hizmetinden Belirli Kişilerin Ücretsiz Yararlanması

Belediyenin sunduğu toplu taşıma hizmetinden belediye personelinin ücretsiz faydalandığı görülmüştür.

4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin ilk fıkrasında; belediyeler ve bağlı idarelerince, ürettikleri mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanamayacağı hükmü bulunmaktadır.

Aynı maddenin devam eden fıkralarında ise yaşlı, engelli, vazife malulü, öğrenci ve basın kartı sahibi olan birtakım kişiler için indirimli ve ücretsiz tarife belirlenebileceği ancak Kanun'da sayılan kişiler dışında indirimli veya ücretsiz tarife belirleme yetkisinin Cumhurbaşkanına ait olduğu ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede; 1113 belediye personelinin toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz yararlandığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, belediye personelinin toplu taşıma hizmetinden ücretsiz yararlanmasının yetkili sendika ile imzalanan toplu iş sözleşmesine istinaden gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

4736 sayılı Kanun'a göre kanunda sayılan kişiler dışında indirimli veya ücretsiz tarife belirleme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir. Bu yetki toplu iş sözleşmesi ile belediyelerce kullanılamaz. Bu nedenle belediyenin 4736 sayılı Kanun kapsamı dışındaki kimselere bu hizmetleri ücretsiz veya indirimli şekilde sunması kanuna aykırıdır.

BULGU 32: Toplu Ulaşım Hizmetinde Kullanılan Otobüslerden Bazılarının Muayenelerinin Zamanında Yaptırılmaması

Ağrı Belediyesine ait toplu ulaşım hizmetinde kullanılan otobüslerden bazılarının muayene sürelerinin geçtiği halde muayenelerinin yaptırılmadığı görülmüştür.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 34'üncü maddesinde; muayene süresi geçirilen araçların muayenesiz olarak kullanılması halinde hem idari para cezası hem de ilgili aracın trafikten men edilmesine varana kadar çeşitli yaptırım türlerinin uygulanabileceği

belirtilmiştir. Bununla beraber Kanun'un 35'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; muayene süresi geçirilen her ay için muayene ücretinin, yetki verilen gerçek veya tüzel kişi ya da alt işleticiler tarafından %5 fazlası ile tahsil edileceği ifade edilmiştir.

06.01.2021 tarih ve 31356 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Araç Muayene İstasyonlarının Açılması, İşletilmesi ve Araç Muayenesi Hakkında Yönetmelik'in "Muayene Süresi" başlıklı 14'üncü maddesinde otobüslerin periyodik muayene süreleri yılda bir şekilde her yıl yapılacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca Ağrı Belediye Başkanlığınca yayımlanan Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliğinin "Görev, Yetki Çalışma ve Esasları" başlıklı 7'inci maddesinde, Belediyenin mülkiyetinde bulunan motorlu araçların periyodik bakımlarını yaptırma ve takip etme görevi Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğüne verilmiştir.

Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü'nün yürüttüğü faaliyetlerin incelenmesi neticesinde; toplu ulaşım hizmetinde kullanılan ve mülkiyeti belediyeye ait olan 91 adet otobüsten 79 adetinin muayene sürelerinin geçtiği halde muayenelerinin yaptırılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri gereğince, belediyeye ait motorlu araçların düzenli bakım ve periyodik muayenelerinin zamanında yaptırılması zorunludur. İlgili otobüslerin yıllık muayenelerinin aksatılması durumunda, 2918 sayılı Kanun uyarınca trafikten men edilme ve idari para cezası gibi yaptırımlarla karşı karşıya kalınabilir. Bu durum, idareye hem mali bir yük getirebilir hem de ulaşım hizmetlerinde aksamalara yol açabilir.

BULGU 33: Toplu Ulaşım Hizmetini Yürüten Şoförlerden Bazılarının Gerekli Yeterlilik Belgelerine Sahip Olmaması

Ağrı Belediyesinde yürütülen toplu ulaşım hizmetinde görevli şoförlerden bazılarının yurtiçi yolcu taşıma yeterlilik belgesinin olmadığı görülmüştür.

4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'na dayanılarak hazırlanan Karayolu Taşımacılık Faaliyetleri Mesleki Yeterlilik Eğitimi Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde Mesleki Yeterlilik Belgesi türleri düzenlenmiştir. Buna göre toplu ulaşım hizmetinde görevli şoförlerin yurtiçi yolcu taşımacılığı için SRC 2 türü mesleki yeterlilik belgesine sahip olması gerekmekte ve her beş yılda bir bu belgenin yenilenmesi gerekmektedir.

Ayrıca yine 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'na dayanılarak hazırlanan Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nin 34/e maddesinde göre; şoförlerin meslekleri bakımından bedeni ve psiko-teknik açıdan sağlıklı olduklarını gösteren bir sağlık raporunu yetkili sağlık kuruluşlarından her beş yılda bir almaları gerekmektedir.

Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğünün yürüttüğü toplu ulaşım hizmetlerinin incelenmesi sonucunda, müdürlük bünyesindeki 106 şoförden 57'sinin SRC 2 türü mesleki yeterlilik belgesine sahip olmadığı ve bedeni ve psiko-teknik açıdan sağlıklı olduklarını gösterir raporu yetkili sağlık kuruluşlarından almadığı tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde Belediyece yürütülen toplu ulaşım hizmetinin sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesi için şoförlerin gerekli yeterlilik belgelerine sahip olması gerekmektedir.

BULGU 34: Belediye Adına Tescil Edilmiş Taşıtlar ile Belediyenin Envanter Kayıtlarında Yer Alan Taşıtlar Arasında Uyumsuzluk Olması

Türkiye Noterler Birliğinden alınan Belediye adına tescil edilmiş taşıtların listesi ile Kurumun taşıtlarına ilişkin envanter kayıtlarının uyuşmadığı belirlenmiştir.

Kurumun sahip olduğu taşıtlar diğer tüm taşıtlar gibi tescil edilmekte ve noter kayıtlarında yer almaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları ise sahibi oldukları taşıtları ayrıca envanter kayıtlarında tutmakta ve bu kayıtlar vesilesiyle kontrol ve denetim işlemlerini gerçekleştirmektedirler. Gerek noterlerin gerekse de idarelerin kendi bilgi sistemlerinde taşıtlar kayıt altına alındığından her iki kaydın birbiri ile tutarlı olması gerekmektedir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Hesap Verme Sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddesinde; her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 5'inci maddesine göre; harcama yetkilileri taşınırın etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak

edinilmesinden, kullanılmasından, kontrolünden, kayıtlarının bu Yönetmelik'te belirtilen esas ve usullere göre saydam ve erişilebilir şekilde tutulmasını sağlamaktan sorumludurlar.

Yine aynı Yönetmelik'in "Taşınır kayıt yetkilileri ve taşınır kontrol yetkilileri" başlıklı 6'ncı maddesinde; kullanımda bulunan dayanıklı taşınırları bulundukları yerde kontrol etmek, sayımlarını yapmak ve yaptırmak, taşınır kayıt yetkililerinin görev ve sorumlulukları arasında sayılmıştır.

Diğer yandan adı geçen Yönetmelik'in "Sayım ve sayım sonrası yapılacak işlemler" başlıklı 32'nci maddesinde ise; kamu idarelerine ait taşınırların, taşınır kayıt yetkililerinin görevlerinden ayrılmasında, yıl sonlarında ve harcama yetkilisinin gerekli gördüğü durum ve zamanlarda sayımının yapılacağı, sayımda bulunan miktar ile kayıtlı miktar arasında fark çıkması halinde, miktarlarında farklılık bulunan taşınırların sayımının bir kez daha yapılacağı, yine farklı çıkarsa bu miktarın "Fazla" veya "Noksan" sütununa kaydedileceği belirtilmektedir.

Mezkur mevzuat hükümlerinden anlaşılabacağı üzere, Belediyenin taşınır varlıklarının etkili, ekonomik ve verimli şekilde yönetilmesi açısından; varlıklara ilişkin kayıt ve kontrolün sorumlularca sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi, sayım ve sayım sonrası işlemlerin düzenli yapılarak kayıtlı durum ile fiili durum arasındaki uyumun sağlanması önem arz etmektedir.

Yapılan incelemede Türkiye Noterler Birliğinden alınan belediye adına tescil edilmiş taşıtların listesi ile belediyeye ait taşıtların envanter listesi karşılaştırıldığında toplamda 95 adet taşıtların noter kayıtlarında yer almasına rağmen belediye envanterinde yer almadığı tespit edilmiştir. Belediyece yapılan araştırmalar ve kurulan komisyon neticesinde 41 adet araç değer tespitleri yapılarak envantere kaydedilmiştir. Geriye kalan 54 adet araç hakkında herhangi bir işlem yapılamamıştır.

Kamu idaresi cevabında, bulguya ilişkin gerekli çalışmaların devam ettiği belirtilmiştir.

Bu itibarla, kurumun envanter kayıtlarının fiili durumla uyumlu hale getirilmesi, tescil kayıtlarında yer alan taşıtların nerede olduğunun tespitinin yapılması ve akıbeti bilinmeyen taşıtlara ilişkin gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

BULGU 35: İlk Madde ve Malzeme Hesabına Girişi Yapılan Taşınır Varlıklardan Tüketilmeyen Kısımların Çıkış Yapılarak Giderleştirilmesi

Satın alınan malların tüketilip tüketilmediğine bakılmaksızın tamamının yıl sonunda giderleştirildiği görülmüştür.

Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin "Varlıklara ilişkin ilkeler" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde, kamu idarelerinin tüketimde kullanmak amacıyla edinilen ilk madde, malzeme, yarı mamul veya mamul mal, ticari mal, yan ürün, artık ve hurda gibi stoklarını maliyet bedelleriyle dönen varlıklar içindeki ilgili hesaplara kaydetmesi gerektiği, bunlardan tüketilen veya kullanılanların stok hesaplarından düşülerek karşılıkları duruma göre ilgili varlık veya gider hesaplarına kaydedileceği düzenlenmektedir.

Mahalli idareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 150 İlk Madde ve Malzeme Hesabına ilişkin "Hesabın niteliği" başlıklı 115'inci maddesinde kurumlarca satılmak, üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak ya da tüketilmek üzere edinilen ilk madde ve malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mal, artık ve hurda gibi bir yıl veya faaliyet dönemi içinde tüketilecek veya paraya çevrilecek varlıkların izlenmesi için kullanılacağı ifade edilmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 15 Stoklar Hesap Grubuna ilişkin "Hesap grubuna ait işlemler" başlıklı 114'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında; *"Stokların çıkışı ve muhtelif harcama birimlerinin ambarları arasındaki devir işlemleri, ilgili harcama birimince düzenlenen taşınır işlem fişleri ile muhasebe birimine bildirilir ve hesaplara kaydedilir. Ancak, "150-İlk Madde ve Malzeme Hesabı"nda izlenen tüketim malzemelerinden kullanılmış olanların, muhasebeleştirme işlemleri kullanıma ilişkin taşınır işlem fişleri yerine üç ayı geçmemek üzere üst yöneticiler tarafından belirlenen sürede taşınır işlem fişlerindeki çıkışları gösteren onaylı bir liste ile en geç ilgili dönemin son iş günü mesai bitimine kadar muhasebeleştirilmesi zorunludur."* hükmü yer almaktadır.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin "Kayıt zamanı, kayıt değeri ve değer tespit komisyonu" başlıklı 13'üncü maddesinin birinci fıkrasında; taşınırların, edinme şekline bakılmaksızın kamu idaresince kullanılmak üzere teslim alındığında giriş; tüketime verilmesi, satılması ya da başka sebeplerle kullanılamaz hale gelmesi durumunda çıkış kaydedilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Yönetmelik'in, 30'uncu maddesinde muhasebe kayıtlarında 150-İlk Madde ve Malzemeler Hesabında izlenen tüketim malzemelerinin çıkışları için düzenlenen varlık işlem fişleri muhasebe birimine gönderilmeyeceği, bunların yerine. genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde üç aylık dönemler itibarıyla, diğer idarelerde ise üç ayı geçmemek üzere üst yöneticiler tarafından belirlenen sürede en geç ilgili dönemin son iş günü mesai bitimine kadar muhasebe birimine gönderileceği düzenlenmektedir.

Belediyenin taşınır varlıklara ilişkin kayıtların incelenmesi neticesinde, yılı içerisinde tüketilecek nitelikte olan ilk madde ve malzemelerin satın alınmasına ilişkin muhasebe kayıtlarında 150-İlk Madde ve Malzeme Hesabına kaydının yapıldığı ancak yıl sonunda kaydı yapılan bu taşınır varlıkların tüketilip tüketilmemesine bakılmaksızın tamamının çıkış kaydı yapılarak 630-Giderler Hesabına kaydedildiği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri ve yapılan açıklamalara göre, Belediye tarafından satın alınan tüketim malzemelerinin fiilen tüketilmeden ya da kullanılmadan taşınır kayıtlarından çıkışının yapılmaması gerekmektedir.

BULGU 36: Muhasebe Kayıtlarında Geriye Dönük Kayıt Değiştirilmesi

Belediyenin muhasebe kayıtları incelendiğinde bazı yevmiyelerin geçmişe yönelik olarak değiştirildiği görülmüştür.

27.05.2016 tarihli ve 29724 mükerrer sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’nin “Yevmiye sistemi, muhasebeleştirme belgeleri ve açılış kayıtları” başlıklı 43’üncü maddesinin birinci fıkrasında, işlemlerin yevmiye tarih ve numara sırasına göre ve maddeler halinde yevmiye defterine günlük olarak kaydedileceği, dördüncü fıkrasında, muhasebeleştirme belgelerinin yevmiye tarih ve numarası sütunlarına, gerçekleşen işlemlerin kayda geçirildikleri tarih ile hesap döneminin başında 1’den başlayıp, hesap döneminin sonuna kadar devam eden birer numara verileceği, “Kullanılacak defterler ve kayıt düzeni” başlıklı 44’üncü maddesinde, Yönetmeliğin uygulanmasında yevmiye defterinin kullanılacağı, “Kayıt yanlışlıklarının düzeltilmesi” başlıklı 503’üncü maddesinde, kurumsal, fonksiyonel ve finansman tipi sınıflandırma kodlarında yapılan kayıt hatalarının düzeltilmesi durumu hariç olmak üzere, yevmiye kayıtlarında meydana gelebilecek her türlü yanlışlığın ancak muhasebe kaydıyla düzeltileceği belirtilmiştir.

Yönetmelik’te belirtildiği üzere işlemler yevmiye tarih ve numara sırasına göre yevmiye defterine günlük olarak kaydedilmeli, 1’den başlayıp hesap dönemi sonuna kadar sırasıyla devam eden yevmiye numaraları verilmeli, düzeltilmesi gereken bir hata var ise de yönetmelikte belirtilen sınıflandırma kodlarında yapılan kayıt hataları hariç olmak üzere, eski kaydı silmeden yeni bir kayıt işlemiyle düzeltmenin yapılması gerekmektedir.

Belediyenin muhasebe kayıtları üzerinden yapılan incelemede, 31.12.2024 tarihi itibarıyla 7795 adet yevmiyenin geriye dönük olarak değiştirildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli özen gösterilerek mevzuat hükümlerine uyulacağı ifade edilmiştir.

Yevmiye kayıtlarının geriye dönük olarak değiştirilmesi muhasebe kayıtlarının güvenilirliğini olumsuz etkilemekte ve risk oluşturmaktadır. Bu itibarla, yevmiye kayıtlarının Yönetmeliğe uygun olarak yapılması gerekmektedir.

BULGU 37: İdare Bütçesinden Karşılanan Dağıtım Tesis Giderlerinin Elektrik Dağıtım Şirketinden Talep Edilmemesi

Dağıtım şirketince yapılması gereken ancak enerji müsaadesi alınabilmesi için çeşitli nedenlerle idare bütçesinden karşılanan dağıtım tesis giderlerinin ilgili elektrik dağıtım şirketinden talep edilmediği, ayrıca söz konusu dağıtım tesislerinin elektrik dağıtım şirketine devredilmediği tespit edilmiştir.

Elektrik Piyasası Bağlantı ve Sistem Kullanım Yönetmeliği'nin 3'üncü maddesinde, dağıtım tesisi, bağlantı hattı ve bağlantı noktasının tanımları yapılmış olup, Yönetmelik'in 15'inci maddesinde, bağlantı noktası dâhil olmak üzere bağlantı noktasından itibaren geri kalan hattın dağıtım tesisi olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır.

Dolayısıyla alçak gerilim (AG) seviyesinden bağlı tüketiciler için enerjinin bina giriş noktalarına kadar getirilmesi, orta gerilim (OG) seviyesinden bağlı tüketiciler için tüketim tesislerine ait şalt sahalarının (trafoların) bittiği noktadan sonraki nihayet direğine kadar getirilmesi dağıtım şirketlerinin sorumluluğundadır.

Dağıtım şirketinin, ihtiyaç sahibi kişi ve kurumların enerji talebini, meskûn mahal içinde ve meskûn mahal dışında farklı zaman dilimlerinde söz konusu Yönetmelik'in 10'uncu maddesine göre, AG şebekesi tesis edilmesi durumunda en fazla 6 ay içinde, OG şebekesi tesis edilmesi durumunda en fazla 18 ay içinde (trafo dâhil) karşılaması ve gerekli şebekeyi tesis ederek enerjiyi sağlaması gerekmektedir.

Bu durumda yukarıda belirtildiği üzere (meskûn mahal içinde veya dışında) enerjinin bina giriş noktalarına kadar getirilmesi dağıtım şirketlerinin sorumluluğunda olmakla beraber, aynı Yönetmelik'in 12'nci maddesinin 7'inci fıkrasında, dağıtım şirketi tarafından bildirilen sürenin uzun bulunması halinde Yönetmelik'in 21'inci maddesine göre gerekli yatırımın bağlantı başvurusu yapan gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılabileceği ifade edilmiştir.

Dağıtım şirketi ile başvuru sahibi arasında imzalanan tesis yapım sözleşmesine göre başvuru sahibince üstlenilip ödenen yatırım bedelinin dağıtım şirketince en fazla 12 eşit taksitle geri ödenmesi gerektiği ve geri ödemenin nasıl ve ne şekilde yapılacağı hususları Yönetmelik'in 21'inci maddesinde açıklanmıştır.

Öte yandan söz konusu Yönetmelik'in 10/B maddesinde, dağıtım tesislerinin dağıtım şirketine ne zaman ve ne şekilde devredileceği de açıklanmıştır.

Aynı Yönetmelik'in Geçici 1'inci ve 2'nci maddelerinde ise bu Yönetmelik'in yayımı tarihinden önce gerçek veya tüzel kişiler tarafından yaptırılan trafo yatırımlarına ait işlemlerin nasıl yapılacağı da hüküm altına alınmıştır.

Dolayısıyla ilgili kamu binalarının hizmete açılmasının gecikmemesi için İdarece karşılanan enerji dağıtım şirketi uhdesindeki söz konusu yatırım tesis giderlerinin ilgili enerji dağıtım şirketinden yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri gereğince geri alınması gerekmektedir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanılacağı ifade edilmiştir.

Bu itibarla, söz konusu tesis ve trafoların bakımının yüksek maliyet, teknik donanım ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle bu tesislerin kaydı olarak da müştemilatı ile birlikte ilgili dağıtım şirketine devredilmesi gerektiği; ayrıca elektrik bağlantı talep yazısının, bina tamamlandıktan sonra değil, ihale öncesi yazılarak enerji bağlantı noktasının önceden belirlenmesi ve bu şekilde dağıtım şirketine gerekli yatırım ve tesisi yapabilmesi için zaman tanınması yerinde olacaktır.

BULGU 38: Bütçe Gelir Kesin Hesap Cetvelini Oluşturan Gelir Kalemlerinden Bazılarının Tahakkuk Tahsilat Oranının Düşük Seviyede Gerçekleşmesi

Tahakkuku yapılan bazı gelir kalemlerinin tahsilat oranlarının düşük olduğu görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediye Başkanının Görev ve Yetkileri" başlıklı 38'inci maddesinde belediye başkanına, belediye teşkilâtının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak, belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek gibi görevler vermiş ve bu hususlarda belediye başkanına sorumluluk yüklemiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun "Muhasebe Hizmeti ve Muhasebe Yetkilisinin Yetki ve Sorumlulukları" başlıklı 61'inci maddesinde; gelirlerin ve alacakların tahsili işlerinin muhasebe yetkilisinin yürüteceği ve bu işlerin yapılmasından sorumlu tutulacağı, 38'inci maddesinde de kamu gelirlerinin tarh, tahakkuk, tahsiliyle yetkili ve görevli olanların, ilgili kanunlarda öngörülen tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerinin zamanında ve eksiksiz olarak yapılmasından sorumlu oldukları ifade edilmiştir.

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre; amme alacaklarına ilişkin olarak amme borçlusuna bir "ihbarname" düzenlenmeli ve tebliğ edildikten sonra 1 ay içinde ödeme yapılması istenmelidir. Buna rağmen ödeme yapılmazsa borçluya, 15 gün içinde borçlarını ödemesi veya mal bildiriminde bulunması için bir "ödeme emri" düzenlenerek tebliğ edilmelidir. Düzenlenen ödeme emrinde kişiye, borcunu zamanında ödemez veya mal bildiriminde bulunmazsa borcunun cebren tahsil edileceği ve mal bildiriminde bulununcaya kadar üç ayı geçmemek üzere hapis ile cezalandırılacağı, mal bildirimini gerçeğe aykırı surette yaptığı takdirde ise 3 aydan 1 yıla kadar hapis ile cezalandırılacağı bildirilmelidir. Ödeme emri üzerine hala ödeme yapılmamış ise "Haciz Varakası" düzenlenmeli ve haciz işlemlerine başlanmalıdır. Bununla birlikte istenen bilgileri zamanında vermeyenler için hem adli para cezası hem de hapis cezası öngörülmüş, bu suçların takibi için ise idarenin o mahaldeki en büyük memuruna Cumhuriyet Savcılığına ihbar yükümlülüğü getirilmiştir.

Yukarıda anılan Kanun hükümleri birlikte değerlendirildiğinde üst yönetici ve muhasebe yetkilisine gelirlerin toplanması konusunda bir takım sorumluluklar yüklenmiş olmasına rağmen, önceki yıldan devir, cari yıl tahakkuk ve tahsilat oranları incelendiğinde kurumun toplam tahsilatının yaklaşık olarak aşağıdaki tabloda görüleceği üzere %53 oranında gerçekleştiği görülmüştür.

Tahsilat oranlarının yükselmesi için tahsil ve takip hususunda yukarıdaki mezkûr mevzuat hükümleri doğrultusunda hareket edilmesi gerekmektedir.

Tablo 10: Tahsilat Oranı Düşük Gelirler

Türü	Tahakkuk* (A)	Tahsilat (B)	Oran (B/A*100)
Bina Vergisi	12.068.395,25	5.936.142,35	49,19
Arsa Vergisi	10.350.887,47	3.769.867,86	36,42
Arazi Vergisi	298.321,48	198.321,01	66,47
İlan ve Reklam Vergisi	543.619,68	165.349,39	30,42

Su Hizmetlerine İlişkin Gelirler	33.563.025,50	18.395.481,74	54,81
Kira Gelirleri	4.903.546,45	3.455.477,84	70,47
Otopark Yönetmeliği Uyarınca Alınan Otopark Bedeli	2.502.087,00	2.502.087,00	100
TOPLAM	64.229.882,83	34.422.727,20	53,59

*Veriler 2024 yılına ait olup önceki yıllardan gelen devir tahakkukları dahildir.

BULGU 39: İlan ve Reklam Vergisi ile İlgili Denetim ve Kontrollerin Yapılmaması

Belediye sınırları içerisinde bulunan bazı İlan ve Reklam Vergisi mükelleflerinin İlan ve Reklam Vergisi tahakkuk kayıtlarının olmadığı, ilan ve reklam veren ve bu işi mutat meslek olarak yapan şirketin ilan ve reklam vergi beyannamesinin olmadığı, bu nedenle belediye bütçesinin gelir kaybına uğradığı görülmüştür.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 12'nci, 13'üncü ve 16'ncı maddelerinde;

"Konu:

Belediye sınırları ile mücavir alanları içinde yapılan her türlü İlan ve reklam, İlan ve Reklam Vergisine tabidir.

Mükellef ve sorumlu:

İlan ve Reklam Vergisinin mükellefi, yurt dışından gönderilen ilan ve reklamlar dâhil olmak üzere, ilan ve reklamı kendi adına yapan veya yaptıran gerçek veya tüzelkişilerdir.

İlan ve reklam işlerini mutat meslek olarak ifa edenler, başkaları adına yaptıkları ilan ve reklamlara ait vergileri mükellefler adına ilgili belediyeye yatırmaktan sorumludurlar.

Verginin tarhı ve ödenmesi:

Vergiye tabi ilan ve reklamlarda, ilan ve reklam işinin mükellefçe yapılması halinde ilan veya reklam işinin yapılmasından önce mükellef tarafından, ilan ve reklam işinin bu işi mutat meslek olarak ifa edenler tarafından yapılması halinde ilan ve reklam işini yapanlarca ilan veya reklamın yapıldığı ayı takip eden ayın 20 nci günü akşamına kadar verilecek beyanname üzerine, tarh ve tahakkuk ettirilir. Beyannameler vergi tarifesinin 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı bentlerinde yazılı ilan ve reklamlarda bunların yayınlandığı, dağıtıldığı veya teşhir edildiği mahallin belediyesine verilir.

İlan ve Reklam Vergisi, beyanname verme süresi içinde ödenir. Şu kadar ki belediye meclisleri vergi tarifesinin 1, 2 ve 4 üncü bentlerinde yazılı yıllık ilan ve reklamlara ait vergileri, yılı içinde, iki eşit taksitte almaya yetkilidirler.

İlan ve Reklam Vergisinin ödendiğinin belgelendirilmesi yönünden ilgili belediyeler gerekli usulleri ihdas edebilirler.” hükümleri yer almaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, belediye sınırları içinde yapılan her türlü ilan ve reklamın, İlan ve Reklam Vergisine tabi olduğu, İlan ve Reklam Vergisi mükellefinin ilan ve reklamı kendi adına yapan veya yaptıran gerçek veya tüzel kişiler olduğu belirtilmiştir. İlan ve reklam işinin mükellefçe yapılması halinde ilan veya reklam işinin yapılmasından önce mükellef tarafından verilecek beyanname üzerine, tarh ve tahakkuk ettirileceği ve Belediye Meclislerince alınacak karar üzerine iki eşit taksitte ödenebileceği hüküm altına alınmıştır.

Yapılan incelemede, idarece belediye sınırları içerisinde ilan ve reklam vergisi mükellefi olması gereken gerçek ve tüzel kişilerin tespiti için herhangi bir çalışma yapılmadığı, ilan ve reklam işini mutat meslek olarak yapan işletmenin idareye sunduğu herhangi bir beyannamesinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum belediyeyi gelir kaybına uğratmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, Mali Hizmetler Müdürlüğü, Ruhsat Denetim Müdürlüğü ve Zabıta müdürlüğü koordineli olarak çalışmalı, ilan reklam vergisine tabi işyerlerine ait mükellefiyet kayıtlarını oluşturarak verginin tahakkuk ve tahsilatını gerçekleştirmelidir.

BULGU 40: Ulusal Bayram Gününde Çalışan İş Yerlerinden Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı Alınmaması

Belediye sınırları içerisinde faaliyet gösteren işyerlerinden tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcının tahsilinin eksik yapıldığı görülmüştür.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 58'inci maddesinde, ulusal bayram günlerinde çalışmaları belediyelerce izne bağlı işyerlerine ruhsat verilmesinin, Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcına tabi olduğu ifade edilmiştir.

2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'un 1'nci maddesine göre, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ulusal bayramdır. Bayram, 28 Ekim günü saat 13.00'ten itibaren başlar ve 29 Ekim günü devam eder. Aynı Kanun'un 2'nci maddesinin son fıkrasında ise 29 Ekim günü özel iş yerlerinin kapanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, Belediye sınırları içerisinde ruhsatlı işyerlerinden tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı tahsili yapılmadığı görülmüştür. İdarenin bu harca ilişkin herhangi bir çalışması veya denetimi de söz konusu değildir. Bu durum belediyenin gelir kaybına neden olmaktadır.

Kamu idaresi cevabında, hafta tatilinde alınması gereken harçtan bahsetmiş olup bulguda ifade edilen konu Ulusal bayram tatilinde faaliyet gösteren işyerleridir.

Netice olarak, tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcının mükellefi olan Cumhuriyet Bayramı'nda çalışan iş yerlerinin tespitinin yapılarak bu harcın takip ve tahsilinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 41: Su Tesisleri ve Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Paylarının Tahakkuk ve Tahsilatının Yapılmaması

Belediye tarafından gerçekleştirilen içme suyu şebekesi ve atık su kanal şebekesi yapım, yenileme ve tevzii işleri için yapılan harcamalara karşılık olarak Su Tesisleri ve Kanalizasyon harcamalarına katılma paylarının tahakkuk ve tahsilatının yapılmadığı görülmüştür.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun "Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı" başlıklı 87'nci maddesinde yeni kanalizasyon tesisi yapılması ve mevcut tesislerin ıslahı için yapılan giderler ile "Su Tesis Harcamalarına Katılma Payı" başlıklı 88'inci maddesinde yeni içme suyu şebekesi yapılması ve mevcut tesislerin tevzii ve ıslahı için yapılan giderlerin bunlardan faydalananlardan katılma payı olarak tahsil edileceği belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 89'uncu maddesinde ise katılma paylarının nasıl hesaplanacağına ilişkin hükümlere yer verilmiş ve 94'üncü maddesinde de katılma paylarının uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Yönetmelikte belirtileceği ifade edilmiştir. Bu maddeye istinaden 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Harcamalara Katılma Payları İle İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlgilin Yönetmelik 21.08.1981 tarih ve 17435 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik'in "Uygulama Esasları" başlıklı 2'nci bölümünde yer alan 8, 9 ve 10'uncu

maddelerinde kanalizasyon harcamalarına katılma payının tahakkuk ve tahsil hükümleri yer almaktadır. 8'inci maddeye göre yeni kanalizasyonların yapılması ve mevcut olanların ıslah edilmesi halinde katılma payı alınacağı, 9'uncu ve 10'uncu maddelerinde ise kanalizasyon harcamalarına katılma paylarının hesaplanması ile tahsiline ilişkin hükümler yer almış, 11'inci maddesinde de bu payın ne zaman tahakkuk ettirileceği belirlenmiştir. Yönetmelik'in 12, 13, 14 ve 15'inci maddelerinde su tesisleri harcamalarına katılma paylarının tahakkuk ve tahsil usulleri belirlenmiştir. 12'nci maddesinde yeni içme suyu şebekesi yapılması ve mevcut olanların ıslah edilmesi için yapılan harcamalardan katılma payı alınacağı, 13'üncü ve 14'üncü maddelerinde su tesisleri harcamalarına katılma paylarının hesaplanması ile tahsiline ilişkin hükümler yer almakta ve 15'inci maddesinde de bu payın ne zaman tahakkuk ettirileceğine ilişkin düzenleme yer almıştır.

Yapılan incelemede, belediyenin bütçe imkânlarıyla gerçekleştirdiği kanalizasyon ve su tesislerine yönelik giderlere ilişkin tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin ilgililer nezdinde gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, 06.12.2024 tarih ve 205 sayılı meclis kararı ile kanal harcı bedelinin belirlendiği ve gerekli tahakkuk işlemlerine başlanıldığı ifade edilmiştir.

Belediyenin 2464 sayılı Kanun ve Yönetmelik hükümlerine uygun olarak katılma paylarını hesaplayarak söz konusu payların zamanaşımına uğramasına neden olmayacak şekilde vedolayısıyla kamu zararı oluşması engellenecek şekilde ilgililerden tahsilinin sağlanması gerekmektedir.

BULGU 42: Emlak Vergisinin Hesabında Bazı Binalarda Asansör Farklarının Vergi Değerine İlave Edilmemesi

İdare sınırları içinde yer alan bazı asansörlü binaların emlak vergisine esas vergi değerleri hesaplanırken asansör farkının hesaplama dâhil edilmeyerek emlak vergisinin eksik tahakkuk ettirildiği görülmüştür.

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun “Matrah” başlıklı 7'nci maddesinde, bina vergisinin matrahının, binanın bu Kanun hükümlerine göre tespit olunan vergi değeri olduğu belirtilmiştir.

Vergi değeri ise anılan Kanun'un 29'uncu maddesinde;

b) Binalar için, Maliye ve Bayındırlık ve İskân bakanlıklarınca müştereken tespit ve ilân edilecek bina metrekare normal inşaat maliyetleri ile (a) bendinde belirtilen esaslara göre bulunacak arsa veya arsa payı değeri esas alınarak 31'inci madde uyarınca hazırlanmış bulunan yönetmelik hükümlerinden yararlanılmak suretiyle hesaplanan bedeldir...” şeklinde tanımlanmıştır.

Söz konusu maddede bahsedilen Yönetmelik ibaresi 02.07.2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 59'uncu maddesiyle Kanun'a işlenmiş olup eski hali “Tüzük” şeklindedir. Bu kapsamda Bakanlar Kurulunca Emlak Vergisine Matrah Olacak Vergi Değerlerinin Takdirine İlişkin Tüzük 15.03.1972 tarihli Resmi Gazete ‘de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Emlak Vergine Matrah Olacak Vergi Değerlerinin Takdirine İlişkin Tüzük ‘ün “İnşaat maliyet bedelinin hesaplanması” başlıklı 20'nci maddesinde, hesaplanan metrekare normal inşaat maliyet bedeline, ilan olunan bedelde nazara alınmamış ise asansör tesisatı için ayrıca %6 oranında ilave yapılacağı belirtilmiştir.

Yapılan incelemede, belediye sınırları içerisinde asansör muayene kuruluşu olarak faaliyet gösteren firmadan, 2024 yılı içerisinde muayenesi gerçekleştirilen asansörlere ait mahal listeleri temin edilmiş; söz konusu veriler, emlak vergisi mükellef listesi ile karşılaştırılmıştır. Buna göre, asansörlü olmasına rağmen bazı binaların inşaat maliyet bedeline %6 oranında asansör farkının dâhil edilmediği; bu nedenle söz konusu binaların vergi değerlerinin olması gerekenden düşük hesaplandığı ve emlak vergisinin eksik tahakkuk ve tahsil edildiği tespit edilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, bulgu konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalara başlanıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, İdarece gerekli çalışmaların yapılarak bulguda belirtilen durumda olan binaların ilgili mevzuata uygun olarak tespit edilmesi ve yapılacak tespit sonucunda vergi matrahının güncellenmesi gerekmektedir.

BULGU 43: Taksi Durağı Olarak Kullanılan Taşınmazlara İlişkin İhale Yapılmaması ve Geçmişe Yönelik Ecrimisil Alınmaması

İdarenin mülkiyetinde ve/veya tasarrufunda olan ve muhtelif lokasyonlarda bulunan 20 adet taksi durağına ilişkin 2886 sayılı kanuna istinaden ihale yapılmadığı ve bugüne kadar ecrimisil alınmadığı belirlenmiştir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nun “Kapsam” başlıklı 1 inci maddesinde, belediyelerin kiralama işlemlerinin mezkûr Kanun hükümlerine tabi olduğu açıkça ifade edilmiştir. Diğer taraftan, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 15 inci maddesinde, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nun 75 inci maddesi hükümlerinin belediye taşınmazları hakkında da uygulanacağı ifade edilmiş olup bahsi geçen “Ecrimisil ve tahliye” başlıklı 75 inci maddede ise;

“Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları, özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz malların, gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, füzuli şagilden, bu Kanunun 9 uncu maddesindeki yerlerden sorulmak suretiyle, idareden taşınmaz ve değerlendirme konusunda işin ehli veya uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisil istenir. Ecrimisil talep edilebilmesi için, idarelerin işgalden dolayı bir zarara uğramış olması gerekmez ve füzuli şagilin kusuru aranmaz.

(Ek cümle: 23/7/2010-6009/24 md.) Ecrimisile itiraz edilmemesi halinde yüzde yirmi, peşin ödenmesi halinde ise ayrıca yüzde onbeş indirim uygulanır. Ecrimisil füzuli şagil tarafından rızaen ödenmez ise, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

... ” hükmü tesis edilmiştir.

Bu bağlamda, İdarenin, gelir getirici nitelikte olan taşınmazların kiralanması hususunda 2886 sayılı Kanun’a göre iş ve işlemlerini gerçekleştirmesi gerekir. Eğer füzuli şagil tarafından bir işgal söz konusu ise işgal altındaki alanlara ilişkin mevzuatın öngördüğü şekilde ecrimisil tahakkuk ve tahsilatlarının yapılması gerekmekte olup söz konusu taşınmazların tahliyesinin yapılarak 2886 sayılı Kanun’a göre ihale iş ve işlemleri gerçekleştirilmelidir.

Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda, 20 adet taksi durağı için öncelikle 2886 sayılı Kanun’a istinaden ihale yoluyla kiralanması ve ayrıca aynı kanunun 75 inci maddesine istinaden tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere ecrimisil istenmesi gerekmektedir.

BULGU 44: Vergi Kesintilerinin Gelir İdaresi Başkanlığına Gönderilmemesi

İdarenin sorumlu sıfatıyla kestiği vergileri süresi içerisinde Gelir İdaresi Başkanlığına göndermediği görülmüştür.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 8'inci maddesinde; vergi sorumlusunun, verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişi olduğu; aynı Kanun'un müteakip maddelerinde geçen "mükellef" tabirinin vergi sorumlularına da şamil olduğu hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanun'un 11'inci maddesinde yaptıkları veya yapacakları ödemelerden vergi kesmeye mecbur olanların, verginin tam olarak kesilip ödenmesinden ve bununla ilgili diğer ödevleri yerine getirmekten sorumlu olacağı ifade edilmiştir. Belediyeler karşı tarafın vergisini istihkakından kesmek veya makbuz karşılığı tahsil etmek suretiyle vergi yükümlüsü adına vergi dairesine ödemek zorundadır. Bu uygulamanın amacı Devletin vergi alacağını güvence altına almaktır.

İdarenin hesap ve işlemlerinin incelenmesi neticesinde; İdarenin 2024 yılı sonu itibarı ile yapılandırma haricinde Gelir İdaresi Başkanlığına 2.454.825,26 TL tutarında ödemesi gereken vergi borcu bulunmaktadır.

İdarenin sorumlu sıfatıyla kestiği vergileri süresinde Gelir İdaresi Başkanlığına göndermemesi İdare için haksız bir yabancı kaynak yarattığı gibi hukuki sorumluluk da doğurmaktadır. Ayrıca zamanında ve tam ödenmeyen tutarlar için katlanılacak gecikme zamları ve vergi ziyayı da İdare giderlerinin mevzuata aykırı bir şekilde artmasına neden olacaktır.

Sonuç olarak; İdarenin sorumlu sıfatıyla kestiği vergileri süresinde Gelir İdaresi Başkanlığına göndermesi gerekmektedir.

BULGU 45: Sosyal Güvenlik Kesintilerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna Gönderilmemesi

İdare sorumlu sıfatıyla kestiği SGK primlerini süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna göndermediği görülmüştür.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 87'nci maddesinde 5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine tabi olanların prim ödeme yükümlüsünün işverenler olduğu belirtilmiştir.

Aynı Kanun'un 88'inci maddesine göre, İdare tarafından istihdam edilen personelin ücretlerinden kesilen prim tutarı ile bu tutara ilave edilen işveren payının ilgili ayı takip eden ay sonuna kadar Sosyal Güvenlik Kurumuna ödenmesi gerekmektedir. Aksi halde süresi içinde ve tam olarak ödenmeyen bu prim tutarları için gecikme cezasına maruz kalarak daha fazla maliyete katlanılacaktır.

İdarenin hesap ve işlemlerinin incelenmesi neticesinde; İdarenin 2024 yıl sonu itibari ile Sosyal Güvenlik Kurumuna 2.784.688,55 TL tutarında ödenmesi gereken prim borcu bulunduğu tespit edilmiştir.

İdarenin sorumlu sıfatıyla kestiği SGK primlerini süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna göndermesi gerekmektedir.

BULGU 46: Taşınmazların Cins Tashihlerinin Yapılmaması

Belediyenin tapuda kendi adına kayıtlı taşınmazlarından bazılarının cins tashihinin yapılmadığı görülmüştür.

Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik'in 4'üncü maddesinde cins tashihi; Binalar, arazi ve arsalar ile yer altı ve yer üstü düzenlerinin mevcut kullanım şekilleri ile tapu kayıtlarının farklılık göstermesi durumunda tapu kayıtlarının mevcut kullanım şekli dikkate alınarak düzeltilmesi işlemi şeklinde tanımlanmaktadır.

Aynı Yönetmelik'in "Cins tashihlerinin yapılması" başlıklı 10'uncu maddesinde; Kamu idareleri; mülkiyetlerinde, yönetimlerinde ve kullanımlarında bulunan taşınmazların mevcut kullanım şekli ile tapu kaydının birbirine uygun olmaması durumunda, tapu kayıtlarında cins tashihinin yapılması için gerekli işlemleri yapacağı ve tahsis edilen ve üzerinde irtifak hakkı tesis edilen taşınmazlar açısından bu yükümlülük kullanan idarenin veya gerçek veya tüzel kişilerin durumu tespit eden yazısı üzerine taşınmaz maliki idareye ait olduğu belirtilmiştir.

Yapılan taşınmaz denetimi sonucunda, idarenin tapuda kayıtlı taşınmazlarından, mevcut kullanım şekli ile tapuda yer alan bilgileri farklı olan 148 adet taşınmaz olduğu tespit edilmiştir.

Mevzuat hükümleri uyarınca, tapuda kayıtlı olan taşınmazların kullanım şekilleri ile tapu bilgilerinin uyumlu hale getirilerek cins tashihlerinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 47: İdare Tarafından Ödenen Katma Değer Vergilerinin İndirim Konusu Yapılmaması

İdarenin iktisadi faaliyet çerçevesinde yürüttüğü su üretim hizmetine ilişkin yaptığı giderlerde, 191-İndirilecek KDV hesabı kullanılmayarak giderlerin tamamı 630-Giderler hesabına kaydedildiği görülmüştür.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1/1-3-g maddesinde, Genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birliklere, üniversitelere, dernek ve vakıflara, her türlü mesleki kuruluşlara ait veya tabi olan veya bunlar tarafından kurulan veya işletilen müesseseler ile döner sermayeli kuruluşların veya bunlara ait veya tabi diğer müesseselerin ticari, sınai, zirai ve mesleki nitelikteki teslim ve hizmetlerinin KDV'ye tabi olduğu hüküm altına alınmıştır.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 191 İndirilecek Katma Değer Vergisi Hesabı "Hesabın Niteliği" başlıklı 153'üncü maddesinde;

"Bu hesap, mal ve hizmetin satın alınması sırasında satıcılara ödenen veya borçlanılan ve kurum açısından indirim hakkı doğuran katma değer vergisinin izlenmesi için kullanılır.

Mahalli idareler, bir bedel karşılığı satmak üzere ürettikleri mal veya hizmetin üretim girdisi olarak satın aldıkları mal veya hizmetlere ilişkin olarak ödemiş oldukları Katma Değer Vergisini indirim konusu yaparlar. Bunun dışında kurumun satışa konu olmayan kamu hizmeti üretiminde nihai tüketici olarak kullanmak veya tüketmek üzere satın alınmış mal veya hizmet için ödenen Katma Değer Vergisi indirim konusu yapılmaz ve bu tutarlar ilgili gider hesabı veya varlık hesabına yapılacak muhasebe kaydında maliyet bedeline ilave edilir." hükmüne yer verilmiştir.

Yönetmelik'in "Hesabın İşleyisi" başlıklı 154'üncü maddesinde;

"Kurumların katma değer vergisi tahsilatı yaptıkları faaliyetleri ile ilgili mal ve hizmet alımları nedeniyle yapılan giderin, Katma Değer Vergisi hariç tutarı 630-Giderler Hesabına veya aktifleştirilecek bir unsur ise ilgili hesaba borç, indirilecek katma değer vergisi tutarı bu hesaba borç, kesintiler 360-Ödenecek Vergi ve Fonlar veya ilgili diğer hesaplara alacak, ödenecek tutar 103-Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri Hesabına alacak; diğer taraftan Katma değer vergisi dâhil tutar 830-Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835-Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedilir." denilmektedir.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde; belediyeler kuruluş amacına uygun teslim ve hizmetleri ile ilgili olan işlemler dolayısıyla yüklendikleri KDV'yi indirim konusu yapamayacaklardır. Ancak iktisadi faaliyet çerçevesinde yürüttüğü hizmetlere ilişkin yaptığı giderlerde KDV'yi indirim konusu yapmaları gerekmektedir. Örneğin belediyenin su hizmetlerine ilişkin yapmış olduğu giderlerde üstlendiği KDV'yi indirim konusu yapması gerekmektedir.

Yapılan incelemede, belediyenin su üretim tesislerinde katlandığı toplam 25.854.919,50 TL elektrik maliyetinin 4.309.153,25 TL'sinin KDV olduğu ancak bu KDV tutarının indirim konusu yapılmaksızın doğrudan 630-Giderler Hesabı'na kaydedildiği tespit edilmiştir.

Mevzuat hükümleri çerçevesinde belediye iktisadi faaliyet çerçevesinde yürüttüğü su üretim hizmetine ilişkin yaptığı giderlerde KDV'yi indirim konusu yapmaları gerekmektedir.

T.C. SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

06520 Balgat / ANKARA

Tel: 0 312 295 30 00; Faks: 0 312 295 48 00

e-posta: sayistay@sayistay.gov.tr

<https://www.sayistay.gov.tr>

8. EKLER

EK 1: BULGULARA İLİŞKİN İZLEME TABLOSU

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	Yıl	İdare Tarafından Yapılan İşlem	Açıklama
Vergi ve Sosyal Güvenlik Kurumu Borçlarının Vade Ayrımı Yapılmadan Tamamının Kısa Vadeli Borçlarda İzlenmesi	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında bulgu yapılmıştır.
İdare tarafından Yapılan Alımlarda Kamu İhale Kanunu'nda Belirlenen Limitlere Uyulmaması	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında bulgu yapılmıştır.
Taşınır Yönetim Hesabının Düzenlenmemesi	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında revize edilerek yazılmıştır.
Belediye Mülkiyetinde Bulunan Taşınmazlarla İlgili Hesapların Mali Tablolarda Doğru Bilgi Sunmaması	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında bulgu yapılmıştır.
Sosyal Denge Sözleşmesine Konusu Dışında Hükümler Konulması	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında bulgu yapılmıştır.
Taşınmaz Tahsislerin Muhasebe Kayıtlarında Takip Edilmemesi	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında bulgu yapılmıştır.
İdare Tarafından Ödenen Katma Değer Vergilerinin İndirim Konusu Yapılmaması	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında bulgu yapılmıştır.
Belediyenin İller Bankası Anonim Şirketine Ortaklık Payının Gerçek Değeri ile Görülmemesi	2021	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında revize edilerek yazılmıştır.
İşçilerin Yıllık Ücretli İzlerinin Kanuna Uygun Olarak Kullanılmaması	2021	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında bulgu yapılmıştır.
Arazi ve Arsaların Üzerine Yapılan Binaların Tapu Kayıtlarında Cins Tashihlerinin Yapılmaması	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında revize edilerek yazılmıştır.
Bütçe Gelir Kesin Hesap Cetvelini Oluşturan Gelir	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında bulgu yapılmıştır.

Kalemlerinden Bazılarının Tahakkuk Tahsilat Oranının Düşük Seviyede Gerçekleşmesi			
Yevmiye Defterinde Boş Yevmiye Numarası Bırakılması ve Bazı Yevmiye Kayıtlarının Silinmesi	2021	Kısmen Yerine Getirildi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında revize edilerek yazılmıştır.
İdare Bütçesinden Karşılanan Dağıtım Tesis Giderlerinin Elektrik Dağıtım Şirketinden Talep Edilmemesi	2021	Yerine Getirilmedi	Bulgu konusu husus devam etmekte olup 2024 yılında bulgu yapılmıştır.